

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

INSTITUCIONÁLNÍ ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

Diplomová práce

2010

Lucia Pressburgerová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Lucia Pressburgerová

INSTITUCIONÁLNÍ ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. Květoslav Růžička, Csc.**

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce: Březen 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 29. března 2010

.....

Ráda bych se poděkovala panu Prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce za odborné vedení, pomoc a cenné rady při psaní této diplomové práce a také mojí rodině a snoubenci za jejich nekonečnou podporu během studia.

V Praze dne 29. března 2010

Lucia Pressburgerová

OBSAH

ÚVOD	3
1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ	4
1.1 Termín ADR	4
1.2 Metody alternativních řešení sporů	5
1.2.1 Vyjednání (povinná jednání mezi stranami)	6
1.2.2 Mediace a konciliace	6
1.2.3 Mini-trial	7
1.2.4 Expertiza a expertní jednání	7
1.2.5 Med/arb	8
1.2.6 Medaloe	8
2. POJEM A DRUHY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	9
2.1 Historie rozhodčího řízení	9
2.2 Pojem a právní povaha rozhodčího řízení	11
2.2.1 Pojem rozhodčího řízení	11
2.2.2 Teorie smluvní	12
2.2.3 Teorie jurisdikční	13
2.2.4 Teorie smíšená	15
2.2.5 Teorie autonomní	15
2.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	17
2.4 Druhy rozhodčího řízení	19
2.4.1 Rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc	19
2.4.2 Stálé rozhodčí instituce s obecnou působností a působnostní zvláštní	21
2.4.3 Rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní	21
3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	22
3.1 Vnitrostátní právní úprava	22
3.1.1 Zákonná úprava	22
3.1.2 Předpisy stálých rozhodčích institucí	22
3.2 Mezinárodní právní úprava	23
3.3 Unijní právní úprava	25
4. STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY	26
4.1 Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra	26
4.1.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR	26
4.1.2 Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha	26
4.1.3 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno	26
4.1.4 Problematika tzv. arbitrážních center	27
4.2 Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí	28

4.2.1	American Arbitration Association	28
4.2.2	International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce	29
4.2.3	London Court of International Arbitration	30
4.2.4	International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria	30
5.	SROVNÁNÍ ŘÍZENÍ PŘED ROZHODČÍM SOUDEM PŘI HK ČR a AK ČR s ŘÍZENÍM PŘED MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM SOUDEM HOSPODÁŘSKÉ KOMORY RAKOUSKA ve VÍDNI	31
5.1	Organizace rozhodčích institucí	33
5.2	Zahájení rozhodčího řízení	33
5.2.1	Žaloba	34
5.2.2	Žalobní odpověď	35
5.2.3	Jmenování rozhodců	36
5.2.4	Rozhodování o pravomoci (příslušnosti)	39
5.3	Průběh rozhodčího řízení	42
5.3.1	Zastupování stran	42
5.3.2	Přerušování řízení	43
5.3.3	Předběžné opatření	43
5.3.4	Dokazování	44
5.3.5	Rozhodování	44
5.4	Skončení rozhodčího řízení	46
5.4.1	Usnesení o zastavení řízení	46
5.4.2	Rozhodčí nález	47
5.4.3	Náklady řízení	49
	ZÁVĚR	50
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
	Monografie	53
	Články v odborných publikacích	54
	INSTITUTIONAL ARBITRATION	56
	Summary	56
	Klíčová slova	57

ÚVOD

Každodenní život společnosti se neobejde bez různých rozporů či sporů vznikajících mezi subjekty právních vztahů a i sebezkušenější právník s dlouholetou praxí je jen stěží schopen formulovat smlouvu, ve které by dokázal předvídat všechny možné rizika, které různorodost vztahů a životních situací přináší. Z těchto důvodů si lidská společnost postupem času vytvořila řadu metod řešení sporů, jednou z nichž je i rozhodčí řízení.

I když podle některých názorů je rozhodčí řízení dokonce starší než řízení soudní, k jeho skutečnému rozkvětu dochází až na počátku 20. století. Je trpkým paradoxem, že velkými podněty k jeho rozvoji byly právě obě světové války a poválečné situace, které přinesly světovému hospodářství, a obchodu zejména, nové výzvy. Byly založeny významné stálé rozhodčí instituce, přijaty přelomové mezinárodní úmluvy v této oblasti. Rozvoj a úspěch rozhodčího řízení na mezinárodní úrovni, spolu s rostoucí přetížeností státních soudů, zdoluhavým řešením a značnými výdaji spojenými s touto metodou řešení sporů, vedl také k jeho rozšíření na spory vnitrostátní. Typickým příkladem může být Česká republika, která svým zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů umožnila od 1.1.1995 využívání výhod rozhodčího řízení i ve sporech tuzemských.

Výhody rozhodčího řízení, především jeho neformálnost, větší dispoziční volnost stran sporu, menší časová a většinou i finanční náročnost, snadnější dostupnost řešení a následná vymahatelnost rozhodčích nálezů, ve spojení se stále neuspokojivou rychlostí a častokrát i kvalitou rozhodování tuzemských soudů naznačují, že význam rozhodčího řízení bude nadále stoupat.

V této práci se budu věnovat rozhodčímu řízení jako alternativě k řízení soudnímu. Budu zkoumat jeho právní povahu, o které ani v teorii nepanuje shoda; poukážu na jeho výhody, ale i nevýhody. Jak již název napovídá, především se zaměřím na rozhodčí řízení institucionální, a to konkrétně na řízení před nejvýznamnější stálou rozhodčí institucí v ČR, Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, které bych se chtěla pokusit srovnat s řízením před jedním z renomovaných zahraničních arbitrážních soudů, Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni.

1. ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ

1.1 Termín ADR

Termín alternativní řešení sporů (*Alternative Dispute Resolution*), v mezinárodní terminologii známé pod zkratkou ADR, představuje podle mínění mnoha, zejména zahraničních autorů, kreativnější a rychlejší alternativu k soudnímu řešení sporů.¹

V současnosti je zkratka ADR mnoha autory a institucemi vykládána jako „vhodné řešení sporů“ (*Appropriate Dispute Resolution*) anebo např. Mezinárodní obchodní komorou jako „*Amicable Dispute Resolution*“ což znamená „přátelské řešení sporů“², čímž potrhuje jejich alternativnost k „nepřátelskému řešení sporů“ před státními soudy a jejichmi orgány využívajícími autority státní moci. Tyto způsoby řešení sporů se snaží zdůrazňovat jednající, nikoli rozsuzovací povahu jednání mezi stranami sporu.³ Tak například prof. Rozehnalová zastává názor, že pojem „alternativní“ značí to, že tyto metody jsou alternativní k „*formám řešení sporů, kterým stát poskytuje svou garanci moci veřejnou při zahájení, v průběhu řízení nebo při výkonu výsledku řízení – tj. vůči řízení soudnímu i řízení rozhodčímu*“.⁴

Tento fenomén se rozvinul v souvislosti s hledáním alternativních metod k rozhodování sporů soudní cestou, které se stalo velmi nákladné a zdouhavé. Je pravidlem, že využití metod ADR je v jednotlivých zemích v nepřímé úměře k efektivnosti soudního řízení. V zemích, které jsou známé rychlejším a preciznějším fungováním soudního systému, zpravidla bývají metody ADR méně časté a rozvinuté, než v zemích, jejichž soudní systém je nákladný a zdouhavý. Evropské země jsou výrazně konzervativnější, jak v užívání těchto technik, tak v jejich nabídce. Takto např. proti sobě stojí na naše poměry poměrně funkční soudní systém Německa, kde nejsou formy ADR oblíbeny, proti složitějšímu a nákladnému systému např. států USA, kde naopak dochází k rychlému rozkvětu alternativních způsobů řešení sporů.⁵

¹ Nolan-Haley, J. M.: *Alternative Dispute Resolution*. 3rd edition. Eagan: Thomson West, 2008, s. 2.

² Nolan-Haley, J. M.: *Alternative Dispute Resolution*. 3rd edition. Eagan: Thomson West, 2008, s. 2.

³ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 19.

⁴ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 13.

⁵ Raban, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 5.

1.2 Metody alternativního řešení sporů

Soubor alternativních způsobů řešení sporů zahrnuje celou řadu různorodých metod, jejichž společnými znaky jsou jejich smluvní základ, soukromoprávní charakter a především dobrovolnost odrážející se ve výběru způsobu řešení sporu a ve vlivu stran na jeho průběh i výsledek.⁶

Nejpodstatnější odchylnosti však spočívají v roli, kterou hraje třetí strana, v míře formalizace úpravy jednotlivých ADR a jejich závaznosti. Tam, kde je zainteresována třetí osoba, může být výsledkem buď pro strany závazné rozhodnutí, nebo určitý nezávazný akt. V tomto případě vyústění rozhodčího řízení v závazný autoritativní rozhodčí nález vynutitelný mocí státu představuje nejvýznamnější odlišnost mezi rozhodčím řízením a ostatními méně formalizovanými formami ADR, u kterých může být jejich výsledkem maximálně dohoda o narovnání. Dalším důvodem proč řada teoretiků zastává názor, že rozhodčí řízení nepatří mezi ADR, je to, že původ rozhodčího řízení je odvozen od moci státní, a tudíž je nutné ho zařadit do způsobů rozhodování sporů běžných. Česká nauka většinou i z těchto důvodů nezařazuje rozhodčí řízení mezi alternativní způsoby řešení sporů a ADR považuje za alternativu jak k řízení soudnímu, tak k řízení rozhodčímu.

Spojnicí mezi řízením rozhodčím a řízením v rámci ADR je nezastupitelná existence vůle stran podrobit se tomuto způsobu řešení sporu a jejich snaha dosáhnout smírné urovnání problému.

Rozsah technik představujících řešení potenciálních sporů je možné přirovnat ke zvedajícímu se schodišti. Při jeho úpatí provádějí strany na počátku svého vztahu kroky k předcházení sporům. Na vrcholu se nachází sporné řízení před soudy. Někde v blízkosti vrcholu se nachází arbitráž.⁷ Uprostřed leží celá paleta možných způsobů nakládání se spory prostřednictvím dohodovacích řízení.⁸

⁶ Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, s. 629 an.

⁷ Vzhledem ke shodnému obsahu budou oba pojmy v této práci používány *promiscue*.

⁸ Tucker, A.: Arbitráž a alternativní řešení sporů. EMP, 1998, č. 1-2, s. 20 an.

Odborná literatura nabízí mnohé způsoby klasifikace sporů, nicméně dle mého názoru je níže uvedené dělení alternativního řešení sporů, které ve své publikace uvádí i prof. Růžička, dostatečně přesné a v praxi využitelné:⁹

1.2.1 Vyjednávání (povinná jednání mezi stranami)

Jednání mezi stranami je nejstarším a primárním způsobem řešení sporů. Jako jedna z forem ADR, představuje případ, kdy přímo strany sami, bez asistence třetích osob, usilují společným jednáním o vzájemně akceptovatelné řešení sporu.

Vyjednávání mezi stranami vlastně vede k definování rozdílných stanovisek stran, žádná strana není k němu zavázána a pokud k němu dojde, neřídí se žádnými pravidly. Při tomto procesu (ať se koná formou osobních jednání nebo formou výměny dopisů, popř. e-mailů) může dojít nejen k vyjasnění, ale i ke sblížení stanovisek stran, do té míry, že spor dál jiným způsobům už řešen nebude.¹⁰

Vyšším stupněm vyjednávání je tzv. povinné jednání mezi stranami, kdy jak uvádí prof. Růžička „*jsou sporné strany povinny před soudním či rozhodčím řízením na základě smluvních ustanovení vzájemně jednat o smírném urovnání sporu.*“¹¹ Pro trvání jednání je stanovena určitá doba a jeho výsledkem může být uzavření smíru.

1.2.2 Mediace a konciliace (resp. smírčí řízení)

Podle prof. Růžičky „*přestože se používají dva různé termíny, jde v podstatě o jeden způsob urovnání sporu*“, kde aktivně účastníci se třetí strana- mediátor či konciliátor- se snaží najít možnost uzavření smíru mezi stranami, resp. stranám doporučí smírné řešení sporu. Mediační či konciliační řízení je nabízeno řadou mezinárodních institucí.¹² Pro případ, že si strany nezvolí žádnou z institucí, vytvořila UNCITRAL v roce 1981 pravidla konciliace (*UNCITRAL Conciliation Rules*).

⁹ Srov. např. Jilková, R.: Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? Bulletin advokacie, 2002, č. 10, s. 69-73; Tucker, A.: Arbitráž a alternativní způsoby řešení sporů. EMP, 1998, č. 1-2, s. 20; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 23 an.

¹⁰ Zoulík, F.: Mediace jako alternativa soudního sporu. Bulletin advokacie, 2001, č. 8, s. 31.

¹¹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 14.

¹² Např. Arbitrážním centrem Světové obchodní organizace, AAA, Mezinárodní obchodní komorou v Paříži či Arbitrážním a mediačním centrem WIPO.

1.2.3 Mini-trial

„Známý mediátor advokát T. Arnold definuje mini-trial jako hybridní formu nezávazné arbitráže a mediace.“¹³ Tuto metodu lze charakterizovat jako mediaci, jež je formalizována více praktikami soudního řešení sporu, čímž se blíží k arbitráži, a na druhé straně je její výsledek nezávazný, čímž se blíží mediaci. Z tohoto zorného úhlu jej lze determinovat jako předstíraný tribunál¹⁴ (*in vitro tribunal*¹⁵), v jehož čele vystupuje nezávislá osoba, nejčastěji zkušený renomovaný právník, jenž působí jako neutrální poradce, který simuluje pravděpodobný průběh případného soudního řízení i jeho možný výsledek. Měla by napomoci stranám uvědomit si silné či slabé stránky jejich pozice a možný budoucí vývoj. Mini-trial je tedy postup, při němž dochází ke strukturované výměně informací mezi členy tribunálu, tj. neutrálním poradcem a dvěma přisedícími, jimiž jsou statutární orgány stran, tzv. vysoké vedení managementu stran, které má pravomoc o věci rozhodnout. Z tohoto hlediska bývá někdy mini-trial nazýván též „Executive tribunal“¹⁶. Výsledkem by mělo být uzavření dohody mezi stranami odstraňující spor.¹⁷

1.2.4 Expertiza a expertní jednání

Zkoumání předmětu sporu je při tomto způsobu urovnání problému svěřeno nezávislému znalci nebo jinému odborníkovi v oboru souvisejícím s předmětem sporu. Jeho nálezný je zapracován do smlouvy a obě strany na něj delegují pravomoci k průběžnému řešení problémů. V poslední době se tento způsob začal více používat i v ČR, a to v případech sporů o hodnotu určitého majetku nebo o výši způsobené škody.¹⁸ S funkcí expertů v institucionální podobě se setkáváme v rámci řízení u Mezinárodní

¹³ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 32.

¹⁴ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 22.

¹⁵ Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. 2nd edition. London: Sweet and Maxwell, 1991, s. 25.

¹⁶ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 22.

¹⁷ V současnosti nabízí mini-trial z evropských institucí například CEPANI.

¹⁸ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 14.

obchodní komory v Paříži, která již v roce 1976 zřídila Mezinárodní centrum pro technické expertizy¹⁹ a přijala pro toto řízení jednací pravidla (*ICC Rules for TE*).

Vedle „čistých“ typů řízení existují i kombinace alternativního řešení sporů a rozhodčího řízení. Zejména anglosaská oblast využívá právě těchto smíšených forem.

1.2.5 Med/arb (*mediation-arbitration*)

Jak sám termín naznačuje, představuje tento proces kombinaci mediačního a rozhodčího řízení, kdy v prvním stupni nezávislá osoba působí ve funkci mediátora a následně, jestliže strany nenajdou smířčí řešení sporu, je oprávněna spor projednat a rozhodnout jako rozhodce.

1.2.6 Medaloo (*mediation and last offer arbitration*)

Stejně jako Med/Arb i Medaloo patří k formám, které se objevily a používají zejména v USA. Snahou řízení tohoto typu je motivovat sporné strany k realistickým a oboustranně únosným nabídkám na smír. V první fázi, kterou představuje mediační či konciliační řízení, pokud třetí osoba není schopna dospět k řešení, vyzve strany k tzv. posledním nejlepším nabídkám („*the last best offer*“), které následně prozkoumá a dá stranám nabídku. Pokud nebudou strany usmířeny v této fázi, je řízení prodlouženo do fáze arbitráže („*the last offer arbitration*“), kde je zkoumáno, zda a která z nabídek je dostatečná.²⁰ Ta je následně zařazena do rozhodčího nálezu.

¹⁹ *IC for Technical Expertise*

²⁰ Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 38.

2. POJEM A DRUHY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

2.1 Historie rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení nepředstavuje žádný nový způsob řešení sporů, jelikož jeho tradice sahají do nejstarší právní historie, když kupříkladu i v právu starověkého Říma, v Zákonu dvanácti tabulí z poloviny 5 stol. př.n.l., se objevují zmínky o rozhodčím řízení.

Ve středověku se rozhodčí řízení značně rozmohlo v západních zemích, což mělo výrazný vliv i na jeho vývoj v zemích českých; prvé písemné zmínky o tom jsou v břeclavském textu Statut Konráda Oty z roku 1237 o *zlubném súdu*, jenž dovoluje obyvatelstvu vyřizovat drobné spory – *de capra et ove ceteris huiusmodi* – svobodně za pomoci rozhodců.²¹ Za vlády Karla IV. měly sporné strany možnost vznést svůj spor na osoby obdobné rozhodcům zvané *ubrmány*.²² Podle historické literatury, i významného třeboňského rybníkáře Štěpánka Netolického (*1460, †1539), který rozhodoval spory o pozemky, lze považovat za rozhodce.²³

V habsburské monarchii, pokud šlo o burzovní obchody zákon č. 67/1875 ř.z. umožňoval vytvořit burzovní rozhodčí soudy; rozhodčí soudy bratrských pokladen vznikly v monarchii na základě zákonů z let 1890 a 1892; hornické rozhodčí soudy byly v první republice upraveny nejprve zákonem č. 145/1920 Sb., jenž byl nahrazen zákonem č. 170/1924 Sb. Rozhodčích soudů a komisí v období první republiky působilo kromě jmenovaných ještě mnohem více, zejména v oblasti pojišťovnictví, dále pak rozhodčí výbory živnostenských společenstev, rozhodčí soudy stavební.

Československá republika po svém vzniku převzala do svého právního řádu císařský civilní řád soudní z roku 1885, který v § 577 an. upravoval rozhodčí řízení a obsahoval možnost sjednávat rozhodčí smlouvy (tzv. doložky o rozsudím). Tento procesní předpis platil na území Československé republiky až do konce roku 1950, kdy byl přijat nový občanský řád soudní umožňující řešení sporů, ve kterých jednou ze stran byla československá právnická osoba. Na počátku 60. let minulého století v souvislosti se zavedením tzv. monopolu zahraničního obchodu bylo zákonem č. 98/1963 Sb.,

²¹ Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení- historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002, s. 13.

²² Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 34.

²³ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 19.

o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, rozhodčí řízení omezeno pouze na řešení sporů vzniklých z mezinárodního obchodu mezi tuzemskými organizacemi pro mezinárodní obchod. Obligatorní rozhodčí řízení pro organizace z členských států RVHP zavedla v roce 1972 Úmluva o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce v rozhodčím řízení (vyhláška č. 115/1974 Sb.), která pro Českou republiku pozbyla účinnosti ke dni 26.1.1996.

Rozvoj a úspěch rozhodčího řízení na mezinárodní úrovni znamenal také jeho rozšíření na spory vnitrostátní. Typickým příkladem může být Česká republika, která svým zákonem č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů umožnila od 1.1.1995 využívání výhod rozhodčího řízení i v tuzemských sporech.

2.2 Pojem a právní povaha rozhodčího řízení

2.2.1 Pojem rozhodčí řízení

Ve světě nejčastějším způsobem rozhodování sporů převážně v oblasti soukromého práva mimo soudní řízení je právě rozhodčí řízení (arbitráž), jehož podstatou je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů na rozhodce, jako nezávislé soukromé fyzické osoby vybírané ad hoc, nebo na zvláštní stálé rozhodčí soudy. Jinak řečeno, jedná se o způsob řešení sporů spočívající v jejich předložení nestranné osobě (osobám), rozhodci (rozhodcům), vybrané stranami pro rozhodování založené na důkazech a tvrzeních předložených rozhodci. Strany přitom souhlasí s tím, že rozhodnutí takových rozhodců vydaná v rozhodčím řízení budou vůči nim konečná a závazná a jejich splnění vynutitelné.

Každý autor zabývající se rozhodčím řízením uvádí ve své publikaci vlastní definici rozhodčího řízení. Například prof. Růžička v jedné z jeho publikací definuje rozhodčího řízení jako *„rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout. Za mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž) se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku (spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem)(...)“*²⁴

Dle názoru prof. Rozehnalové pak lze rozhodčího řízení vymezit jako *„dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí“*²⁵

I když definice nabízené jednotlivými autory v jejich publikacích se liší, domnívám se, že ohledně obsahu pojmu rozhodčí řízení není mezi nimi sporu, neboť jednotlivé definice obsahují shodné prvky a znaky, jimiž je možné odlišit rozhodčí řízení od jiných právních institutů a způsobů řešení sporů. Na druhé straně o vysvětlení povahy a postavení rozhodčího řízení v rámci ústavního (právního) pořádku se právní teoretici snaží

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku.. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 42.

již více než 200 let, a tak se vyvinuly různé teoretické pohledy založené na čtyř základních teoriích, kterými jsou teorie: a) smluvní (neboli kontraktační), b) jurisdikční (neboli rozsudková), c) smíšená (neboli hybridní) a d) tzv. autonomní (neboli nezávislá).²⁶

Role státu a jeho suverenita na straně jedné a role vůle stran na straně druhé představují nelehkou otázku a v rámci jednotlivých doktrín jsou různě hodnoceny a koncepčně jinak řešeny. Tyto koncepce zároveň představují rozdílné pozice. Na jedné straně je to „*státně centristický pozitivistický pohled na mezinárodní rozhodčí řízení jako na systém alternativního řízení k řízení soudnímu a představující systém odvozený od soudní moci státu.*“²⁷ Naproti kterému stojí „*transnacionální systém představující soukromoprávní způsob řešení sporů zcela nezávislý na státu.*“²⁸

2.2.2 Teorie smluvní

„*Teorie smluvní vychází z toho, že základem pravomoci rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu je výlučně smlouva.*“²⁹ U této teorie je možné rozlišovat dvě její podoby: klasická smluvní teorie a tzv. moderní smluvní teorie.

Klasická smluvní teorie vycházející z toho, že rozhodčí řízení má svůj původ v rozhodčí smlouvě a že jeho realizace je závislá na vůli stran. Rozhodce vystupuje jako zástupce stran, nikoliv třetí nezúčastněná osoba, zjišťující obsah dohody mezi stranami, který následně uvede v rozhodčím nález. Proto je i sám rozhodčí nález smlouvou, uzavíranou nebo podepsovanou rozhodci jako zástupci sporných stran. Zastánci této teorie také zdůrazňují autonomii stran a dovozují, že rozhodování rozhodců je závislé pouze na vůli stran sporu, které mají rozhodující vliv na charakter arbitráže, výběr rozhodců, místo a dobu řešení sporu, pravidla řízení a není omezeno žádnými zákazy místního charakteru, a proto je možné jejich rozhodnutí vynutit kdekoli na světě. V této koncepci se odráží zásada „*arbitr nihil extra compromissum facere potest*“

²⁶Využito Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004; Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení ve vnitrostátním a mezinárodním obchodním styku. 2. Vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008; Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005.

²⁷ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č.4, s.124.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č.7, s. 257.

(rozhodce nemůže dělat nic mimo rámec vymezený dohodou o arbitráži).³⁰ Za zakladatele této teorie se považuje P. Merlin a za jeho pokračovatele J. Foelix.³¹

Moderní smluvní teorie pak dospívá k tomu, že rozhodci nevystupují jako zástupci sporných stran a že rozhodčí řízení ze smlouvy vychází, ale rozhodčí nález (resp. rozhodnutí, kterým se řízení končí) již nikoliv. Představitelé této podoby smluvní teorie, jimiž jsou např. A. Lainé nebo A. Bernard, považují rozhodčí smlouvu za smlouvu *sui generis* řídící se vlastními pravidly a dotýkající se jak smluvního práva soukromého, tak i zvláštností rozhodčího řízení.³²

Zastánce smluvní teorie lze především najít mezi autory patřícími k americkým právním školám.³³ Jsou jimi například M. Resimann, L. Craig, W. Park, J. Paulsson.³⁴ Z českých autorů se k této teorii kloní doc. Raban.³⁵ Zdá se rovněž, že Ústavní soud ČR vychází spíše z doktríny smluvní než doktríny jurisdikční (ÚS č. III. US 174/2002).

2.2.3 Jurisdikční teorie

Teorie jurisdikční, rozšířená zejména mezi autory patřícími k západoevropským právním školám, naproti tomu vychází z toho, že řízení rozhodčí má kontradiktorní charakter a rozhodci vykonávají skutečnou rozhodovací pravomoc, tj. nevystupují jako zástupci stran, ale řeší předložený spor a rozhodují o nárocích sporných stran cestou nalézání práva na základě pravomoci delegované státem (jim svěřené zákonem připouštějícím rozhodčí řízení), a nikoliv dohodou stran.³⁶ Rozhodčí nález vydaný rozhodcem má charakter rozhodnutí soukromoprávního subjektu, jemuž zákonodárce propůjčuje charakter vykonatelného (exekučního) titulu, a je proto jurisdikčním aktem vydaným na základě delegace jurisdikční pravomoci státem. Stát si však ponechává, v souvislosti s institutem zrušení rozhodčího nálezu soudem ve smyslu § 31 an. ZRŘ,

³⁰ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č. 4, s.125.

³¹ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 36.

³² Tamtéž.

³³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 14.

³⁴ Reismann, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J.: International Commercial Arbitration. New York, 1997.

³⁵ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 37.

³⁶ Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č. 7, s. 258; Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 36.

v podstatě možnost zpětné kontroly výlučně k otázkám, zda byly splněny základní podmínky pro projednání sporu, autoritativní rozhodnutí a vydání nálezu, a nikoliv ve vztahu k meritornímu rozhodnutí.³⁷ Institut zrušení rozhodčího nálezu soudem tak ani v rámci našeho právního řádu není vnímán jako řádný opravný prostředek, nýbrž pouze jako přezkoumání toho, zda byly dodrženy podmínky pro delegaci soudní pravomoci soukromoprávnímu subjektu. Za opravný prostředek je možno chápat výlučně přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci ve smyslu § 27 ZRŘ.³⁸

Jurisdikční teorii je možné členit na její jednotlivé odnože, jak činí prof. Růžička,³⁹ a to na **tzv. teorii delegační, teorii rozsudkovou a teorii národního práva**. Základem prvně jmenované teorie je tvrzení, že pravomoc rozhodců řešit spor není dána dohodou stran sporu, ale je rozhodcům udělena státem a rozhodce se po dobu svého rozhodování stává dočasně soudcem. Podle rozsudkové teorie má rozhodčí nález povahu rozsudku a v zahraničí bude možné ho vynutit stejně jako jakékoli soudní rozhodnutí cizího státu. Podle zastánců teorie národního práva právě národní právo dává rozhodcům oprávnění daný spor rozhodnout.

Například F. Mann⁴⁰ nebo A. Pillet patří mezi představitele této teorie. Podle názoru prof. Kučery se česká právní úprava přiklání k teorii rozsudkové, a to zejména z důvodu, že ZRŘ v § 28 odst. 2 přiznává řádně doručenému rozhodčímu nálezu účinky pravomocného soudního rozhodnutí.⁴¹

Jako jeden z argumentů proti této teorii se uvádí rozvoj on-line arbitráže, která *„prolamuje hranice států a důsledky v otázce „kontroly“ ze strany soudů státu, kdy mohou být určité otázky ověřovány jak z pozice soudů státu místa konání řízení, tak soudů státu místa vydání rozhodčího nálezu.“*⁴² Jak uvádí prof. Bělohávek v jeho

³⁷ Bělohávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č. 7, s. 258.

³⁸ Bělohávek, A.: Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003, č.6, s. 5-7.

³⁹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 23.

⁴⁰ Mann, F.: Lex Facit Arbitrum. Arbitration International Volume 2, 1986, č.3, s.241-260.

⁴¹ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 5. vydání. Brno: Doplněk, 2001, s. 401.

⁴² Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č. 4, s.124.

komentáři k ZRŘ, nelze s touto teorií zcela souhlasit právě pro nezhodnocení smluvního založení pravomoci rozhodce spor rozhodnout.⁴³

2.2.4 Smíšená teorie

Teorie smíšená se snaží zmírnit protiklady teorie smluvní a jurisdikční, a odráží v sobě spolupůsobení a prolínání se obou krajních prvků těchto teorií- autonomie vůle stran a vlivu státu na rozhodčí řízení. Strany pouze smluvně stanoví pravomoci rozhodce, tzn. poskytnout rozhodci právo spor projednat a rozhodnout. Po tom, co je rozhodce jmenován, vystupuje jako soudce a vydá pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí.

Počátek smíšené teorie je spojován s G. Sauser-Hallem,⁴⁴ který definoval arbitráž jako „smíšený procesní institut, sui generis institut, který má svůj původ v dohodě stran a čerpá své jurisdikční účinky z civilního práva.“⁴⁵ Podobně také A. Redfern a M. Hunter popsali mezinárodní rozhodčí řízení jako „proces, který začíná soukromoprávní smlouvou a končí závazným rozhodnutím, které může být i nuceně vykonáno.“⁴⁶

2.2.5 Autonomní teorie

Jako nová teorie povahy rozhodčího řízení vznikla ve druhé polovině dvacátého století. Její zastánci odmítli závěry předchozích tří teorií s tím, že povaha rozhodčího řízení není smluvní, jurisdikční, ani smíšená. Představitelé autonomní teorie, jimiž jsou kupříkladu J. Rubellin-Devichi a R. David, pojmají rozhodčí řízení jako jeden celek. Hlavním předmětem jejich zájmu je účel rozhodčího řízení, jehož právní úprava má odpovídat potřebám a očekáváním právní praxe (s důrazem na mezinárodní obchodní arbitráž představující budoucnost a další rozvoj rozhodčího řízení).⁴⁷

K právní povaze rozhodčího řízení se vyjádřil i Ústavní soud ČR, a to v usnesení ze dne 15.7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, které si vysloužilo řadu nesouhlasných reakcí.⁴⁸

⁴³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 16.

⁴⁴ A jeho zprávou pro Institut mezinárodního práva v roce 1952.

⁴⁵ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č. 4, s.125.

⁴⁶ Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. London, 1986, s. 7.

⁴⁷ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 37.

⁴⁸ Srov. např. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 19-26; Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. Brno: Doplněk, 2004, s. 430;

Z tohoto usnesení je patrné, že Ústavní soud ČR se přiklonil k teorii smluvní: „Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Výsledek pak je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuelně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily. Rozhodčí nález je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen.“

Jak je patrné z výše uvedeného ani mezi českými teoretiky nepanuje v otázce právní povahy rozhodčího řízení shoda. Z autorských článků P. Rabana lze dovodit jeho přiklání se k teorii smluvní,⁴⁹ na druhou stranu podle prof. Kučery se česká právní úprava naopak přiklání k teorii rozsudkovéj. Prof. Růžička zase zdůrazňuje, že ačkoli se česká právní úprava blíží teorii jurisdikční, nelze rozhodčí nález považovat za rozhodnutí orgánu státu, protože rozhodci vykonávají svoji pravomoc jako osoby soukromoprávní.⁵⁰

Osobně bych se spíše ztotožnila s nesouhlasným stanoviskem již zmíněných teoretiků a přiklonila se k teorii smíšené, protože nelze souhlasit s názorem Ústavního soudu ČR, podle kterého by rozhodci spor nerozhodovali, ale pouze v pozici pouhých zprostředkovatelů doporučovali stranám určitý způsob řešení jejich sporu, zejména z následujících důvodů. Již § 1 ZRŘ stanovuje, že spory jsou rozhodovány nezávislými a nestrannými rozhodci, což vylučuje poměr rozhodce k některé straně sporu, tj. jeho postavení jako zástupce stran sporu.⁵¹ Rozhodčí řízení podle § 23 ZRŘ končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení o zastavení rozhodčího řízení, nikoli dohodou o narovnání ve smyslu § 585 občanského zákoníku. Dále ustanovení § 28 odst. 2 přiznává řádně doručenému rozhodčímu nálezu účinky pravomocného soudního rozhodnutí.

Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 24-25.

⁴⁹ Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č.1, s. 25.

⁵⁰ Růžička, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5, s. 32 an.

⁵¹ Navíc, §8 ZRŘ výslovně stanovuje povinnost tomu, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, aby bez zbytečného odkladu oznámil stranám nebo soudu okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by mohl být jako rozhodce vyloučen z rozhodování sporu.

2.3 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení⁵²

Jako každý způsob řešení sporu i rozhodčí řízení má své výhody i nevýhody, ale ve srovnání s řízením před státními soudy spíše celou řadu výhod, díky kterým sporné strany stále častěji využívají rozhodčí řízení. Neplatí to samozřejmě bezvýhradně, jelikož každé jednotlivé řízení je jiné, záleží na konkrétních okolnostech případu, chování stran, rozhodce, jejich zkušenostech apod.

Mezi přednosti řízení rozhodčího lze zařadit:

- a) **Menší formálnost rozhodčího řízení.** Strany sporu mají možnost si v rozhodčí smlouvě domluvit vlastní pravidla procesního postupu rozhodců anebo stanovit, že se budou řídit řádem určité rozhodčí instituce. Dále i jazyk, místo konání řízení, nebo zda bude rozhodováno jen na základě předložených písemností může být předmětem dohody stran, v opačném případě rozhodci budou postupovat v řízení způsobem, který budou v daném sporu považovat za vhodný.
- b) Strany mohou ovlivnit **výběr rozhodců.** Je na každé straně, aby si vybrala osobu nestrannou a kvalifikovanou, která bude schopna daný spor náležitě posoudit a rozhodnout. Strany nejsou ve svém výběru omezeny podmínkou určitého vzdělání, nebo národnosti osoby rozhodce. Strany samy jsou tak odpovědné za výběr osoby rozhodce a nesou si riziko takového výběru.
- c) Dalším z charakteristických rysů rozhodčího řízení je jeho **jednoinstančnost.** Rozhodčí řízení se zpravidla končí vydáním rozhodčího nálezu a doručením stranám sporu se stává pravomocným a vykonatelným soudním rozhodnutím. Někteří autoři pro tvrdost tohoto principu uvádějí nemožnost podání opravného prostředku v rozhodčím řízení jako jeho nevýhodu. ZRŘ však poskytuje stranám možnost ujednat si přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Pak záleží už jen na stranách konkrétního sporu, zda upřednostní rychlost řízení nebo možnost revize.

⁵² Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 25-28; Bělohávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2, s. 18-21; Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 58-63; Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení- historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002, s. 94.

- d) Výše zmiňovaná **rychlost** rozhodčího řízení, zejména pro jeho jednoinstančnost a menší formálnost, je často uváděna jako jedna z největších výhod arbitráže, jako protiklad k často zdlouhavému řízení soudnímu. Některé stálé rozhodčí instituce stanovují ve svých řádech lhůty pro vydání rozhodčího nálezu, nebo jako RS, umožňují konání tzv. urychleného nebo zjednodušeného řízení.
- e) Za další výhodu rozhodčího řízení je považováno i **postavení rozhodců** jako soukromoprávních osob, rozhodčí řízení není tedy výkonem moci státní, což představuje výhodu v souvislosti s doručováním do cizích států, které není podmíněno uzavřením smlouvy o právní pomoci.
- f) Kromě možnosti vybrat si rozhodce, mají strany taky **volnost při výběru zastoupení**, mohou se v řízení před rozhodčím soudem hájit samy nebo být zastoupeny i zahraničním advokátem.
- g) Velmi ceněným znakem rozhodčího řízení je i jeho **neveřejnost**. Neveřejnost řízení umožňuje stranám zachovat jejich obchodní tajemství, důvěrné obchodní informace a taky ochránit jejich reputaci.
- h) Jednou z nejvýznamnějších výhod je **snadnější vymahatelnost** splnění povinností stanovených rozhodčími nálezy zajištěná Newyorskou úmluvou.
- i) Tradičně se jako jedna z výhod rozhodčího řízení uvádí i **nižší náklady** spojené s tímto druhem řízení v souvislosti s jeho jednoinstančností a skutečností, že strany nemají povinnost být zastoupeny advokátem.⁵³

Na druhou stranu mezi nevýhody rozhodčího řízení, které však častěji souvisí s rozhodčím řízením ad hoc, se nejčastěji řadí absence právních nástrojů v rukách stran, kterými by přinutily rozhodce vydat rozhodčího nálezu; nedůvodné prodloužování rozhodčího řízení stranou, která tak může činit kupříkladu neodůvodněným napadáním platnosti rozhodčí smlouvy nebo podáním návrhu u soudu na vyloučení rozhodce. Dále se jako nevýhody rozhodčího řízení projevují nedostatek donucovací pravomoci rozhodců s ohledem na vyslýchání svědků či znalců, kteří tak mohou výslech vykonat pouze dostaví-li se svědci a znalci dobrovolně a skutečnost, že rozhodcům není přiznáno právo naříditi předběžná opatření.

⁵³ Tato výhoda je relativní a vždy bude záležet na okolnostech konkrétního případu, protože často náklady, zejména v řízení před významnou mezinárodní rozhodčí institucí, převyšují náklady případného soudního řízení.

2.4 Druhy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení lze rozdělovat na několik jeho různých druhů, neboli forem. V následujících řádcích bych chtěla nastínit základní z nich a uvést nejdůležitější prvky tohoto členění.

2.4.1 Rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc

Základním a nesporně nejfrekventovanějším je členění rozhodčího řízení na rozhodčí řízení institucionální a rozhodčí řízení ad hoc.⁵⁴

Rozhodčí řízení ad hoc představuje původní, starší formu arbitráže a označuje případ, kdy si strany v dohodě ujednaly, že projednávání sporu svěří jednomu nebo několika rozhodcům. Rozhodce si vyberou strany samy nebo jeho jmenováním pověří oprávněnou osobu, přičemž nejsou vázány žádnou listinou rozhodců či zvláštními pravidly řízení (jak je tomu zpravidla u stálé rozhodčí instituce), jejich výběr je omezen pouze ustanoveními právních norem. Dále se strany mohou domluvit i na procením pravidlech, popřípadě odkázat na kodifikovaná pravidla, jinak je postup v konkrétním řízení ponechán na uvážení rozhodců.

Vzhledem k tomu, že rozhodčí řízení ad hoc neobsahuje tolik procesních záruk jako řízení institucionální, lze ho doporučit spíše stranám s dostatečnými právními znalostmi a zkušenostmi v oblasti arbitráže, a právě proto je tato forma v současnosti využívaná typicky při řešení investičních sporů mezi státem a nadnárodní společností nebo pro řízení, u nichž se příslušnost rozhodčího senátu sjednává až po propuknutí sporu.

Institucionální rozhodčí řízení se vyvinulo k jeho institucionalizované podobě z řízení ad hoc. Například ještě v době tvorby Newyorské úmluvy bylo rozhodčí řízení institucionální a existence stálých rozhodčí institucí spíše výjimkou, dnes se situace změnila ve prospěch institucí stálých. Důvodem je stálost a jistota existence takové instituce, zajištění administrativních a organizačních činností, předvídatelnost nákladů řízení apod.⁵⁵

⁵⁴ F. Zoulík uvádí označení „obecné“ rozhodčí řízení jako protiklad řízení před stálou rozhodčí institucí. Zoulík F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2007, č. 1, s. 13.

⁵⁵ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 65-66.

V tomto případě je spor projednáván před stálou rozhodčí institucí, nejčastěji nazývanou rozhodčí soud, arbitrážní středisko, asociace atd., jehož zřízení upravuje právní řád státu jeho sídla. Podle ustanovení § 13 odst. 1 ZRR lze stálý rozhodčí soud zřídit pouze na základě zákona.⁵⁶ Stálé rozhodčí instituce bývají nejčastěji zřizovány při obchodních komorách nebo burzách, jak je tomu i v případě RS nebo VMRS. Mnohé stálé rozhodčí soudy mají dnes již dlouhou tradici a jsou uznávanými a respektovanými institucemi v obchodních kruzích, což taky může zvýšit pravděpodobnost dobrovolného výkonu rozhodčího nálezu (např. až 92% nálezů Rozhodčího soudu při ICC v Paříži je dobrovolně splněno⁵⁷). Jako základní znaky stálého rozhodčího soudu například prof. Rozehnalová uvádí: jeho sídlo, statut, statutární orgány jednající jeho jménem, pravidla řízení a pravidla o nákladech rozhodčího řízení (tzv. „Řád“ nebo „Reglement“), stálý administrativní aparát, listinu rozhodců.

K nejvýznamnějším výhodám institucionálního rozhodčího řízení patří kromě výše zmiňované jistoty a stálosti existence soudu, zajištění potřebných administrativních úkonů prostřednictvím stálého aparátu rozhodčí instituce a renomé instituce, i snadnější výběr rozhodců stranami (protože si je strany můžou vybrat předložené listiny rozhodců), a také skutečnost, že stranám po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení nevznikají už další povinnosti s odměňováním rozhodců. Uznávaná pravidla stálého rozhodčího soudu taky lépe zajišťují spravedlnost, proveditelnost řízení i garanci následné vynutitelnosti rozhodčího nálezu.⁵⁸

Na území ČR v současnosti působí tři stálé rozhodčí instituce, a to RS (který může jako jediný rozhodovat díky jeho generální působnosti veškeré spory) a dva specializované soudy s omezenou působností- Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.⁵⁹

Mezi renomované zahraniční rozhodčí instituce patří: Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži, Arbitrážní institut při Stockholmské obchodní

⁵⁶ Podrobněji viz. Trapl, V.: K otázce zřizování stálých rozhodčích soudů. Právní praxe v podnikání, 1999, č. 7-8, s. 19 an.

⁵⁷ Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business. The Hague: Kluwer Law International, 1996, s. 46.

⁵⁸ Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business. The Hague: Kluwer Law International, 1996, s. 46.

⁵⁹ Viz kapitola 4.1 Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra

komoře ve Stockholmu, Londýnský mezinárodní rozhodčí soud, Mezinárodní rozhodčí soud při obchodní komoře ve Vídni, Mezinárodní středisko pro řešení sporů AAA, Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženevě.⁶⁰

2.4.2 Stálé rozhodčí instituce s obecnou působností a působností zvláštní

Dále je možné stálé rozhodčí instituce rozdělovat na stálé rozhodčí soudy s **obecnou působností**, tzn. jsou oprávněny rozhodovat veškeré spory (např. RS, VMRS) a na stálé rozhodčí soudy s **působností zvláštní**, které mají oprávnění rozhodovat pouze spory vznikající z určitého druhu právních vztahů (např. Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO).

2.4.3 Rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní

Další formy rozhodčího řízení představují **rozhodčí řízení fakultativní a rozhodčí řízení obligatorní**. O první z jmenovaných forem jde v případech, kdy je k uskutečnění rozhodčího řízení potřebná platně uzavřená rozhodčí smlouva; hovoří se o ní taky jako o dobrovolné arbitráži, neboť strany na základě dobrovolně uzavřené rozhodčí smlouvy svěřují svůj spor rozhodcům.

Znakem obligatorního rozhodčího řízení je podání žaloby u příslušného rozhodce nebo rozhodčí instituce, aniž by bylo předtím potřeba uzavřít rozhodčí smlouvu, a povinnost žalovaného se rozhodčímu řízení podrobit. Toto řešení však musí být umožněno mezinárodní smlouvou nebo vnitrostátním právním předpisem. V současnosti český právní řád žádný takový předpis neobsahuje, ale je možné se s tímto druhem rozhodčího řízení setkat v úpravách dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic. V minulosti byla obligatorní arbitráž zavedena Moskevskou úmluvou pro spory mezi hospodářskými organizacemi členských krajin RVHP.⁶¹

⁶⁰ Viz kapitola 4.2 Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí

⁶¹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 29-31.

3. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

3.1 Vnitrostátní právní úprava

3.1.1 Zákonná úprava

Základním právním předpisem upravujícím na území České republiky rozhodčí řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (s účinností od 1.1. 1995). Hlavním důvodem pro jeho přijetí, tj. nové právní úpravy rozhodčího řízení v České republice, byl požadavek použití rozhodčího řízení i pro vztahy vnitrostátní a poskytnutí možnosti fyzickým osobám řešit jejich majetkové spory prostřednictvím rozhodčího soudu. Při tvorbě osnovy tohoto nového zákona byl využit text tehdy platného českého zákona o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů (který platil na našem území od roku 1963) i ustanovení Vzorového zákona UNCITRAL.

Mezi další důležité právní normy vnitrostátního charakteru patří zejména: zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů,⁶² zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění, konkrétně § 72 upravující burzovní rozhodčí soud.

Mezi zákonné prameny je potřeba zahrnout i normy zřizující tři stálé rozhodčí instituce v ČR, kterými jsou zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona ČNR č. 301/1992 Sb., o HK ČR a AK ČR, na jehož základě byl zřízen RS; zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů zřizující BRS a zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách zřizující KRS.

Dále se pro úpravu rozhodčího řízení podpůrně použije ustanovení OSŘ⁶³ a pro řízení s mezinárodním prvkem ustanovení ZMPS.

3.1.2 Předpisy stálých rozhodčích institucí

Pramenem právní úpravy institucionálního rozhodčího řízení jsou i řády, statuty a další předpisy stálých rozhodčích soudů, kterými se řídí řízení probíhající u těchto soudů.

⁶² Tento, dnes již zrušený zákon, obsahoval zmocnění pro burzu cenných papírů k založit burzovní rozhodčí soud, tímto způsobem byl založen BRS. Dnes je toto zmocnění obsaženo v zákoně č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

⁶³ Viz §44 ZRŘ

Tyto předpisy jsou považovány za předpisy vnitrostátní a jsou vydávány na základě a v mezích zákona⁶⁴ upravujícího rozhodčí řízení v místě sídla rozhodčí instituce.⁶⁵

Ustanovení § 47 ZRŘ stanovuje aplikační přednost úpravy v mezinárodních úmluvách před národní zákonnou úpravou, tzn. že ustanovení tohoto zákona se použijí jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv.

3.2 Mezinárodní právní úprava

Přestože rozhodčí řízení podle názorů řady autorů je starší než civilní soudní řízení, skutečný rozkvět rozhodčího řízení nastal až v průběhu minulého století a k jeho rozvoji byly velkými podněty právě obě ničivé světové války.

Mezinárodní obchod překračující hranice jednotlivých států a nevyhovující rámce jejich národní právní úpravy řešení sporů představovaly hlavní impulz pro mezinárodní komunitu k tomu, aby se pokusila najít nějaké praktické řešení vzniklé nevyhovující a obchodu bránící situace, a tím se stal systém mezinárodní obchodní arbitráže, teda systém rozhodčího řízení v obchodních věcech.

Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži, který byl založen v roce 1923, byl tak první moderní rozhodčí institucí. Prvními mezinárodními úmluvami zabývajícími se rozhodčím řízením a výkonem cizích rozhodčích nálezů byly tzv. Ženevské úmluvy, Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z r. 1923 (publikován ve Sbírce zákonů a nařízení pod č. 191 v roce 1931) a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z r.1927 (publikována pod č. 192 v roce 1931), dnes již překonané Newyorskou úmluvou.⁶⁶

⁶⁴ V ČR je to ZRŘ a jeho ustanovení §13.

⁶⁵ Nejvýznamnější český stálý rozhodčí soud vydal následující předpisy: Statut RS upravující základní organizační otázky (sídlo, orgány soudu a jeho hospodaření, listinu rozhodců), Řád RS (pro mezinárodní spory) a Řád RS pro vnitrostátní spory upravující průběh řízení před RS, dále Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (tento Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line umožňuje od roku 2004 provádět rozhodčí řízení pro vnitrostátní spory pomocí sítě internet), Pravidla pro řešení sporů o domény .eu (podle kterých se nově řeší evropské spory o domény. eu), Pravidla o nákladech vydávané jako příloha ke všem řádům a Sazebníky upravující náklady a poplatky za rozhodčí řízení vedené RS.

⁶⁶ Tyto protokoly mají i dnes svůj význam, a to zejména pro státy, které neratifikovaly Newyorskou úmluvu.

V průběhu let po druhé světové válce se Československo stalo rovněž signatářem několika významných mezinárodních úmluv. Na konferenci OSN o mezinárodní obchodní arbitráži byla v New Yorku dne 10. Června 1958 podepsána Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.⁶⁷ Newyorská úmluva zaručovala uznání a vykonatelnost nálezů vydaných rozhodčími soudy v značném počtu zemí a dnes, kdy jejími smluvními stranami je přes 140 států⁶⁸, představuje zdaleka nejvýznamnější současnou mezinárodní dohodu týkající se obchodní arbitráže.⁶⁹ Je obecně považována za „nejdůležitější Úmluvu v oblasti arbitráže...základní kámen současné mezinárodní obchodní arbitráže.“⁷⁰

Ženevské protokoly podle čl. VII. odst. 2 Newyorské úmluvy pozbývají pro smluvní státy platnost v rozsahu, v jakém se pro ně stala platnou Newyorská úmluva. ČR učinila při její ratifikaci výhradu, podle které použije Newyorskou úmluvu jen pro uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných orgány na území jiného smluvního státu.

V Ženevě dne 21. dubna 1961 byla jménem ČSSR podepsána Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži (publikována ve Sbírce zákonů pod č. 176/1964 Sb.). V roce 1954 byla v Haagu sjednána Úmluva o civilním řízení, jež pro ČSSR vstoupila v platnost dne 11. srpna 1966 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 72/1966 Sb.). Dne 18. Března 1965 byla ve Washingtonu sjednána Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.⁷¹ Tato úmluva řeší specifickou oblast sporů mezi suverénním státem na straně jedné a zahraničním investorem na straně druhé, které většinou vycházejí z dvoustranných dohod o ochraně a podpoře investic. Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic, které je specializovanou stálou rozhodčí institucí, bylo zřízeno touto Úmluvou.

Pro úplnost je potřeba zmínit i bilaterální smlouvy o právní pomoci jako nadnárodní pramen práva upravující rozhodčí řízení. Některé z nich byly po přistoupení ČR k EU

⁶⁷ Pro Československo nabyla účinnosti dnem 10. října 1959 a ve Sbírce zákonů byla publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.

⁶⁸ K listopadu 2009 Newyorskou úmluvu ratifikovalo 142 států.

⁶⁹ Na rozdíl od Bruselské úmluvy o soudní příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z r.1968 nebo Luganské úmluvy přijaté později zahrnuje téměř všechny krajiny významné z hlediska světového obchodu.

⁷⁰ Van den Berg, A.: The NY Arbitration Convention of 1958, 1981.

⁷¹ Pro Československo vstoupila v platnost 8. dubna 1992 a byla publikována ve sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb.

nahrazeny Bruselskou úmluvou, resp. nařízením tuto Úmluvu nahrazujícím, mnohé z nich však zůstávají platné i v současnosti.⁷²

Mezi prameny lze zařadit i dokumenty vypracované Komisí OSN pro právo mezinárodního obchodu, a to např. Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži z r.1985 a Rozhodčí pravidla UNCITRAL z r.1976, Smírčí pravidla UNCITRAL, které se však především týkají rozhodčího řízení ad hoc.

3.3 Unijní právní úprava

Problematiku rozhodčího řízení právo Evropských společenství výslovně neupravuje, relevantní je pouze judikatura Evropského soudního dvora, který se v případě 102/81 ve věci *Nordsee Deutsche Hochseefischerei vs. Reederei Mond Hochseefischerei* z r.1982 vyjádřil k problematice čl. 177⁷³ smlouvy o ES a rozhodl, že rozhodce jako soukromoprávní subjekt nepředstavuje soud dle čl. 177, a není tak povinen ani oprávněn pořádat Soudní dvůr ES o rozhodnutí prejudiciální otázky ohledně komunitárního práva.⁷⁴

⁷² Podrobněji přehled dvoustranných smluv o právní pomoci obsahujících otázku uznání a výkonu rozhodčího nálezu viz. Rozehnalová, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 87.

⁷³ Čl. 177 smlouvy o ES upravuje povinnost soudů členských států obrátit se s předběžnou otázkou týkající se výkladu práva ES nebo platnosti aktu orgánu ES na Evropský soudní dvůr.

⁷⁴ Bělohávek, A.: *Rozhodčí řízení a komunitární právo*. Evropské právo, 2002, č. 10, s. 7-11.

4. STÁLÉ ROZHODČÍ SOUDY

4.1 Stálé rozhodčí instituce v České republice a tzv. arbitrážní centra

V této kapitole se budu věnovat třem stálým rozhodčím soudům působícím v současnosti v České republice. Ale zároveň nelze nezpomenout i problematiku tzv. arbitrážních center, kterých v poslední době v ČR přibývá a která mnohdy na laickou veřejnost působí dojmem stálých rozhodčích institucí

4.1.1 Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Této stálé rozhodčí instituci a rozhodčímu řízení před ní je v mojí práci věnována samostatná kapitola, zde na ni z tohoto důvodu pouze odkazuji.⁷⁵

4.1.2 Burzovní rozhodčí soud při burze cenných papírů Praha

Tento stálý rozhodčí soud by založen na základě zákonného zmocnění burzovní komory ke zřízení rozhodčího soudu k rozhodování sporů z burzovních obchodů.⁷⁶ BRS je „*stálý rozhodčí soud působící při Burze cenných papírů Praha, a.s. jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů z obchodů s investičními instrumenty nezávislymi rozhodci podle ZRŘ a předpisů o rozhodčím řízení před BRS.*“⁷⁷ Tento specializovaný rozhodčí soud se skládá z sedmičlenného předsednictva voleného na dobu 3 let konferencí rozhodců, osob zapsaných v seznamu rozhodců a tajemníka BRS. Rozhodčí soud vydává také svůj Statut a Řád, které jménem BRS vyhláší jeho předsednictvo v Obchodním věstníku.

4.1.3 Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno

Tento stálý rozhodčí soud byl založen k 1.1. 1996 Českomoravskou komoditní burzou Kladno na základě ustanovení ZRŘ a § 28 zákona o komoditních burzách.⁷⁸ KRS podle čl. 1 odst. 1 svého řádu „*je stálý nezávislý rozhodčí soud, který rozhoduje majetkové spory nezávislymi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení, a nezávislý orgán pro urovnávání sporů mimo rozhodčí řízení (alternativní urovnávání sporů).*“ Tento

⁷⁵ Viz kapitola 5. Srovnání řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR s řízením před Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni

⁷⁶ Zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů

⁷⁷ Čl. 1 odst.1 Statutu Burzovního rozhodčího soudu při Burze cenných papírů Praha, a.s.

⁷⁸ Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

specializovaný rozhodčí soud může na základě rozhodčí smlouvy vedle sporů z burzovních obchodů (obchodů uzavřených na Českomoravské komoditní burze Kladno a na Obchodní burze Hradec Králové) rozhodovat i spory z mimoburzovních obchodů s komodity, jimiž se na těchto burzách obchoduje. Jedná se především o spory vznikajících z právních vztahů při těžbě nerostných surovin, rostlinné a živočišné výroby a vztahů s nimi souvisejícími. Soud obdobně jako BRS publikuje v Obchodním věstníku svůj Statut a Řád, vede Listinu rozhodců a Listinu znalců, a vydává Sazebník nákladů. I organizační struktura je podobná, soud řídí sedmičlenné předsednictvo a tajemník. Sídlem soudu je i přes jeho název Praha. Jak plyne z jeho Řádu, KRS nabízí také smířčí řízení a jiná alternativní řešení sporů. Od roku 2000 působí též při Obchodní burze Hradec Králové. Specifikem řízení před KRS je, že veškeré spory s hodnotou sporu do 1 mil. Kč jsou rozhodovány jediným rozhodcem, nestanoví-li strany jinak nebo rozhoduje tříčlenný senát.

4.1.4 Problematika tzv. arbitrážních center

Od rozhodčího řízení institucionálního je nutné odlišovat rozhodčí řízení před tzv. „rozhodčími (arbitrážními) centry“. I když tyto centra vedou seznamy rozhodců a vydávají procesní pravidla, teda vykonávají podle ustanovení § 13 odst. 1 ZRR činnosti typické pro stálé rozhodčí soudy, jejich zřizování dle většiny autorů (prof. Růžička, prof. Bělohávek, P. Raban)⁷⁹ nemá oporu v zákoně a představuje pro strany sporu riziko, zejména v nemožnosti vykonat rozhodčí nález vydaný takovýmto centrem. Zákon dává právo vydávat listiny rozhodců pouze stálým rozhodčím soudům a zároveň jen stálé rozhodčí instituce zákon opravňuje vázat výběr stran na seznam u nich vedený. Dále právo vydávat „závazné řády“ mají jen stálé rozhodčí soudy a musí je uveřejňovat v Obchodním věstníku, aby byly veřejně dostupné všem stejnou měrou jako právní předpisy.⁸⁰ Na druhou stranu největším obhájcem rozhodčích center je L. Lisse, předseda arbitrážního centra Rozhodčí soud České republiky.⁸¹

⁷⁹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005; Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 2005, č. 10, s. 54-59; Raban, P.: Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11.

⁸⁰ Jelikož se řád (stálého rozhodčího soudu) stává dle § 13 odst. 3 ZRR automaticky zněním rozhodčí smlouvy, která má vyšší právní sílu než dispozitivní ustanovení.

⁸¹ Lisse, L.: K činnosti arbitrážních center a stálých rozhodčích soudů; Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center, <http://www.rozhodcisoud.net>.

4.2 Vybrané stálé rozhodčí instituce v zahraničí

Doposud jsem se v této práci zabývala především rozhodčím řízením v České republice. Nyní bych se teda ráda alespoň stručně věnovala některým ze zahraničních stálých rozhodčích institucí, které dle mého názoru vynikají svým významem a zajímavostí.

4.2.1 American Arbitration Association⁸²

Americká rozhodčí asociace je rozhodčí institucí nabízející provádění rozhodčího řízení podle několika desítek rozhodčích řádů pro národní rozhodčí řízení a jednoho rozhodčího řádu pro mezinárodní rozhodčí řízení. AAA je největší a nejznámější americkou rozhodčí institucí.⁸³

Počátky rozhodčího řízení v USA sahají do minulého století, k velkému průlomů v jeho provádění dochází po vydání moderního zákona o rozhodčím řízení ve státě New York v roce 1920. Na vydání federálního rozhodčího zákona (*Federal Arbitration Act*), kterým byly uznány rozhodčí doložky v mezistátních smlouvách, v roce 1925 měla významný vliv americká rozhodčí společnost (*Arbitration Society of America*) založena v roce 1920. V r. 1924 byla založena další rozhodčí organizace, rozhodčí nadace (*Arbitration Foundation*) a v roce 1926 se sloučením společnosti a nadace vytvořila AAA, která se nejprve vyvíjela jako organizace s čistě národními úkoly a jejímž prvním cílem bylo uvést rozhodčí řízení v USA do všeobecného povědomí a uznání.

AAA je asociací tvořící akciovou společnost. Pro národní obchodněprávní spory existuje řád AAA pro řešení obchodněprávních sporů (*AAA Commercial Dispute Resoultion*), který obsahuje dvě části, a to smírčí řád a rozhodčí řád. Dále existuje řada rozhodčích řádů pro různá právní odvětví a obory (např. *Construction Industry Arbitration Rules and Mediation Procedures*). Na mezinárodní spory se aplikuje mezinárodní rozhodčí řád AAA (*AAA International Arbitration Rules*). Na pozadí vzrůstajícího počtu mezinárodních řízení AAA, v r. 1996 zřídila v New Yorku vlastní

⁸² Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení II. část: American Arbitration Association (AAA). *Obchodní právo*, 2007, č. 2, s. 20-26; Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 171-174; Born, G. B.: *International Commercial Arbitration*. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 160-162.

⁸³ Další rozhodčí instituce v USA s částečně vlastními rozhodčími řády jsou např. *CPR Institute for Dispute Resolution* (New York), *Society of Maritime Arbitrators, Inc.* (New York), *The National Institute for Dispute Resolution* (Washington D.C.) apod.

organizační jednotku, *International Centre for Dispute Resolution*. S více než 500 novými řízeními za rok je AAA s ICDR po ICC druhou největší mezinárodní rozhodčí institucí na světě. AAA je asociací, jejíž členství není podmíněno, mezi její členy patří společnosti, advokátní kanceláře, odbory i jednotlivci. Organizaci AAA tvoří představenstvo, členové představenstva s výkonnými pracovníky, tajemník.

Zvláštností IAR je, že podle čl. 6 odst. 4 IAR nesmí tajemník zásadně jmenovat rozhodce stejné národnosti, jakou má jedna ze stran. Také IAR mají stejně jako řád LCIA tu zvláštnost, že všichni rozhodci jsou vybíráni a jmenováni rozhodčí institucí, pokud se strany nedohodly jinak. Tato úprava je obsažena v čl. 6 odst. 3 věta 1 IAR.⁸⁴

4.2.2 International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce⁸⁵

Mezinárodní rozhodčí soud u Mezinárodní obchodní komory v Paříži patří k několika málo institucím, které jsou zařazeny v celém rozsahu do rozhodčích institucí mezinárodních, důvodem je skutečnost, že rozhodčí soud ICC provádí pouze mezinárodní rozhodčí řízení. Je nejstarší a vedoucí institucí mezinárodní arbitráže. ICC byla založena představiteli mnoha států v roce 1919. V r. 1923 ICC zřídila rozhodčí soud, jehož hlavním cílem byla podpora mezinárodní arbitráže a institucionalizování rozhodčího řízení. Pojem „*international*“ byl k názvu rozhodčího soudu připojen až v roce 1989. ICC rozhodčí soud je právně nesamostatná součást Mezinárodní obchodní komory (ICC) v Paříži. Rozhodčí řízení je upraveno v ICC rozhodčím řádu, který je vydáván radou ICC na návrh rozhodčího soudu a po konzultaci s komisí ICC pro mezinárodní arbitráž (*ICC Commission on International Arbitration*). V čele ICC rozhodčího soudu stojí předseda, který má poměrně silné postavení a může sám činit naléhavá rozhodnutí, a plenární zasedání skládající se z 64 členů (jmenovaných radou ICC na návrh národních výborů). Podle čl. 1 odst. 1 věta 3 ICC řádu rozhodčí soud vede řízení zásadně jen tehdy, když se jedná o „*business dispute of an international*

⁸⁴ „Pokud se do 45 dnů od zahájení RŘ všechny strany společně nedohodly na způsobu jmenování rozhodce(ů), je tajemník povinen na písemnou žádost některé ze stran jmenovat rozhodce a předsedu rozhodčího senátu.“

⁸⁵ Zahradníková, R.: *Institucionální rozhodčí řízení IV. část: International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court)*. Obchodní právo, 2007, č.4, s. 27-39; Raban, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 174-179; Born, G. B.: *International Commercial Arbitration. Volume 1*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 154-158.

character“. Tato podmínka byla doplněna o novou úpravu v čl. 1 odst. 1 věta 4 ICC řádu, podle které je rozhodčí soud příslušný vždy, když se na tom strany dohodly, a to i v případě, kdy se nejedná o mezinárodní spor.

Strany si mohou dohodnout nejenom místo jednání, ale i jazyk řízení. Na rozdíl od RS v řízení před ICC rozhodčím soudem platí, že nedohodnou-li se strany na rozhodčím senátu, rozhoduje spor jediný rozhodce. Pokud nedojde k domluvě stran, jmenuje rozhodce výbor soudu. Zajímavostí je, že ICC rozhodčí soud nevede seznam rozhodců, ale řídí se pouze návrhy jednotlivých národních výborů.

Kromě samotné arbitráže nabízí ICC rozhodčí soud i další služby jako appointing authority, smírčí řízení, expertní řízení a předarbitrážní řízení.

4.2.3 London Court of International Arbitration⁸⁶

Londýnský mezinárodní rozhodčí soud je rozhodčí instituce nabízející institucionální rozhodčí řízení, které je určené jen pro mezinárodní spory. Tato rozhodčí instituce založena v r.1892 patří k nejstarším stálým rozhodčím institucím. Pozornost vzbuzuje jeho zajímavá právní forma, LCIA je právnická osoba (*Company Ltd*), jejímž společníky jsou Královský institut rozhodců⁸⁷ a anglická veřejnost.

Místem řízení před LCIA nemusí být Londýn, jazyk řízení se řídí podle jazyka rozhodčí doložky, není-li stanoveno jinak. Zvláštností je, že poplatky za rozhodčí řízení se v řízení před LCIA neodvíjejí od hodnoty sporu, ale jsou stanoveny jako hodinová sazba a že předseda senátu, nebo jediný rozhodce musí být jiné národnosti než sporné strany (podobně upraveno v IAR).

4.2.4 International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria

Této stálé rozhodčí instituci a rozhodčímu řízení před ní je v mojí práci věnována samostatná kapitola, zde na ni z tohoto důvodu pouze odkazuji.⁸⁸

⁸⁶ Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení V. část: London Court of International Arbitration (LCIA). Obchodní právo, 2007, č.5, s. 14-27; Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 179-183; Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 158-159.

⁸⁷ *Chartered Institute of Arbitrators*

⁸⁸ Viz kapitola 5. Srovnání řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR s řízením před Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni

5. SROVNÁNÍ ŘÍZENÍ před ROZHODČÍM SOUDEM při HK ČR a AK ČR s ŘÍZENÍM před MEZINÁRODNÍM ROZHODČÍM SOUDEM HOSPODÁŘSKÉ KOMORY RAKOUSKA ve VÍDNI

Mým cílem v této části diplomové práce není detailní popsání postupu stálé rozhodčí instituce, od podání žaloby až do vydání rozhodčího nálezu, což by rozsahem odpovídalo samostatné diplomové práci, ale chtěla bych se v této kapitole pokusit pouze nastínit základní principy procesu řízení před stálým rozhodčím soudem na základě srovnání nejvýznamnějšího stálého rozhodčího soudu v ČR, Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, s jedním z významných mezinárodních institucionálních rozhodčích soudů, Mezinárodním rozhodčím soudem Hospodářské komory Rakouska ve Vídni.

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je stálá rozhodčí instituce působící při Hospodářské komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování majetkových sporů nezávislymi rozhodci podle ZRŘ. RS byl zřízen výnosem Ministerstva zahraničního obchodu ze dne 27.5. 1949, jímž byl vydán jeho původní Statut a Řád.⁸⁹

Podle ustanovení § 3 zákona č. 223/1994 Sb. (který nabyl účinnosti dne 1.1. 1995), na základě kterého byla sloučena Československá obchodní a průmyslová komora s Hospodářskou komorou ČR, se Rozhodčí soud působící do té doby při ČSOPK stal stálým rozhodčím soudem působícím při HK a jeho označení se změnilo na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, s tím, že kontinuita soudu byla zachována. Obdobně byla tímto zákonem zachována i kontinuita předsednictva soudu, jeho statutu a řádu, a rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch původního soudu se dle tohoto zákona považují za rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch RS.⁹⁰ Zákonný podklad pro existenci RS poskytuje ustanovení § 19 zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, konstatováním, že „*při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud Rozhodčí soud Hospodářské komory České republiky a Agrární komory*

⁸⁹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 61.

⁹⁰ Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995, s. 33 an.

*České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislymi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení.*⁹¹

Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni je rozhodčí institucí, která nabízí institucionální rozhodčí řízení určené výhradně pro mezinárodní spory. Na základě rozhodnutí předsednictva spolkové komory byl vytvořen 1.1. 1975 stálý rozhodčí soud.⁹² Rozhodčí soud spolkové komory byl od počátku koncipován jako mezinárodní rozhodčí soud. Právním podkladem pro jeho ustanovení je § 19 odst. 3 HKG: „...činnost Stálého mezinárodního rozhodčího soudu ve sporech, při kterých nemají obě smluvní strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, k okamžiku uzavření dohody svoje sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku, spadá do oblasti působnosti Spolkové komory.“ K názvu rozhodčího soudu spolkové komory byl 1.9. 1991 připojen pojem „International“. S touto změnou názvu měla být také odstraněna možná záměna se stálými rozhodčími soudy zemských komor,⁹³ které jsou příslušné pro rozhodování sporů mezi stranami z Rakouska. Rozhodčí řízení je upraveno v rozhodčím a smírčím řádu VMRS ze dne 3.5. 2006, který vstoupil v platnost dne 1.7. 2006 (tzv. Vídeňská pravidla⁹⁴).⁹⁵

RS pravidelně spolupracuje s jinými zahraničními rozhodčími institucemi, rozhodčími soudy nebo obchodními či jinými komorami v Rakousku, Japonsku, Číně, Ukrajině, Rusku, Indii, Maltě, Egyptě, Lotyšsku a s AAA⁹⁶, stejně tak i VMRS uzavřel smlouvy o spolupráci ku příkladu s následujícími institucemi: AAA, CEPANI, German Institution of Arbitration, českým RS⁹⁷.

⁹¹ § 19 zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁹² K dějinám arbitráže u hospodářské komory v Rakousku, viz Melis, W.: Die neue Schieds- und Schlichtungsordnung des Internationalen Schiedsgerichtes der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft. Österreichisches Anwaltsblatt, 1991, s. 776.

⁹³ Landeskammer

⁹⁴ Wiener Regeln

⁹⁵ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 185-188; Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. Obchodní právo, 2007, č. 9, s. 23-35.

⁹⁶ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 62.

⁹⁷ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules, A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 6; Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. Obchodní právo, 2007, č. 9, s. 23-35.

5.1 Organizace rozhodčí instituce

RS se skládá z předsednictva RS, rozhodců a tajemníka RS. V čele RS stojí třináctičlenné předsednictvo RS, jmenované na dobu tří let představenstvy HK ČR a AK ČR, jehož členem může být jmenován pouze rozhodce zapsaný na listinu rozhodců vedenou RS. Předsednictvo RS řídí RS, vykonává úkony svěřené Statutem RS a Řády a všechny další úkoly, které patří do pravomoci RS, stejně tak i dohlíží na řádný chod rozhodčího řízení a prostřednictvím tajemníka RS a sekretariátu RS obstarává veškerou agendu spojenou s činností RS.⁹⁸

U VMRS působí kromě předsednictva, rozhodců a generálního tajemníka, i mezinárodní rada⁹⁹. Předsednictvo VMRS má minimálně pět členů, kteří jsou jmenováni rozšířeným předsednictvem Hospodářské komory Rakouska na funkční období pěti let.

5.2 Zahájení rozhodčího řízení

Jak v řízení před RS, tak i v řízení před VMRS se rozlišuje, zda jde o rozhodčí řízení vnitrostátní nebo mezinárodní (řízení s tzv. mezinárodním prvkem). Zatímco RS zajišťuje cestou rozhodčího řízení řešení sporů charakteru vnitrostátního i mezinárodního a každé z nich je upraveno samostatným Řádem, řídí se řízení s mezinárodním prvkem před VMRS a řízení vnitrostátní před Stálým rozhodčím soudem Hospodářské komory Vídeň rozhodčím řádem jediným, a to tzv. Vídeňskými pravidly. Článek 1 odst. 3 VP¹⁰⁰ zaručuje, že vnitrostátní povaha sporu mezi rakouskými stranami, navzdory dohody stran o aplikaci (mezinárodních) VP, nebude mít za následek neplatnost rozhodčí smlouvy.¹⁰¹

⁹⁸ Podrobněji Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 62-63.

⁹⁹ Mezinárodní rada je tvořena odborníky mezinárodního rozhodčího soudnictví, které může přizvat předsednictvo na dobu svého funkčního období a jejichž úlohou je poskytnout výklad aktuálních odborných otázek.

¹⁰⁰ Který stanoví: „Dohodnuly-li se strany, které měly v době uzavření rozhodčí smlouvy své sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku, že by měl jejich spory s konečnou platností rozhodnout rozhodce nebo rozhodčí senát ustanovený dle Vídeňských pravidel, a nemá-li předmět sporu mezinárodní charakter, je k řešení sporu v rozhodčím řízení příslušný Stálý rozhodčí soud Hospodářské komory Vídeň (...).“

¹⁰¹ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 60 odkazující na OGH, 7 February 1990, 33 Ob 609/89, kde bylo judikováno, že rozhodčí smlouva uzavřená mezi dvěma Rakouskými společnostmi byla neplatná, protože nespécifikovala jurisdikci Rakouské rozhodčí instituce.

ŘV a ŘM v § 14 stanoví, že otázky řízení, které nejsou v nich upraveny, se řídí ustanovením ZRŘ. Ustanovení § 30 ZRŘ pak umožňuje přiměřené použití OSŘ i na řízení před rozhodci. Podle prof. Růžičku lze vztah ZRŘ a OSŘ chápat jako „*fakultativní analogii*“, protože „*charakter rozhodčího řízení připouští, aby v případě přiměřeného užití OSŘ bylo možné jeho ustanovení modifikovat pro konkrétní řízení, ale v žádném případě nelze hovořit o subsidiaritě či podřízenosti ZRŘ ustanovením OSŘ.*“¹⁰² A. Bělohávek zase v této souvislosti hovoří o „*analogii iuris*“.¹⁰³ Ve srovnání s Řády, VP žádné podobné ustanovení o analogickém použití ZPO na rozhodčí řízení neobsahují.

5.2.1 Žaloba

Prvním procesním krokem ve většině institucionalizovaných rozhodčích řízeních je podání žaloby. Stejně tak i řízení před RS a VMRS se zahajuje podáním žaloby. Podmínkou projednání žaloby je zaplacení poplatku za rozhodčí řízení.

ŘM i ŘV v ustanovení § 17 stanoví, co má žaloba obsahovat: kromě označení a adres stran i nárok žalobce a jeho podpis. Podle odst. 2 má žaloba také obsahovat: poukaz na založení pravomoci (příslušnosti) RS (pokud nevyplývá z mezinárodní smlouvy pro strany závazné); stanovení skutkových a právních okolností, na kterých žalobce zakládá své žalobní nároky, a poukaz na důkazy, jimiž lze tyto okolnosti prokázat; hodnotu předmětu sporu; doklad o zaplacení poplatků za rozhodčí řízení; jméno a příjmení rozhodce, kterého jmenuje žalobce, nebo žádost, aby byl jmenován předsedou RS.

Podobně i VP v čl. 9 odst. 3 stanoví, že žaloba musí obsahovat: označení stran a jejich adresy; konkrétní nárok; skutkové údaje, o které se opírá, a navrhované důkazy; hodnotu předmětu sporu; údaje o počtu rozhodců a jmenování rozhodce.

Neobsahuje-li text žaloby požadavky uvedené v § 17 Řádů, bude žalobce vyzván tajemníkem RS k jejich odstranění, přičemž lhůta nesmí být delší než 2 měsíce u mezinárodních sporů (10 dnů u vnitrostátních sporů); obdobně neodpovídá-li žaloba článku 9 odst. 3 VP nebo chybí-li vyhotovení či přílohy, vyzve generální tajemník

¹⁰² Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 65.

¹⁰³ Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 228.

žalobce k doplnění nebo odstranění nedostatků. VP však žádnou lhůtu nestanoví; obvykle je tato lhůta 15 dnů v závislosti na druhu nedostatku nebo chybějící informace, s možností jejího prodloužení s ohledem na čl. 13 VP.¹⁰⁴

Na rozdíl od řízení před VMRS, v kterém je žalující strana povinna při podání žaloby uhradit na účet VMRS poplatek za zahájení rozhodčího řízení, tzv. zápisné¹⁰⁵ ve výši 2 000,- EUR, nejsou strany povinny při řízení před RS platit tzv. registrační poplatek.

Počet vyhotovení žaloby, na rozdíl od řízení soudního, která se podává RS nebo VMRS, závisí na počtu rozhodců. V případě, že bude spor rozhodovat jediný rozhodce, pak se podává ve trojím vyhotovení, a v případě, že bude rozhodovat tříčlenný rozhodčí senát, pak v pěti vyhotoveních.

I po podání žaloby RS nebo VMRS mohou strany jednat o smírném urovnání vzniklého sporu. Jestliže dospějí ke smírnému urovnání všech nároků uplatněných žalobou, měla by být žaloba v plném rozsahu vzata žalobcem zpět a řízení usnesením zastaveno.

Rozhodčí řízení u RS bude zastaveno také v případě, že žalobce nezaplatí poplatek za rozhodčí řízení. U stálé rozhodčí instituce ve Vídni, tj. u VMRS, platí strany rovným dílem stanovenou zálohu na předpokládané náklady VMRS. Jestliže žalovaný nezaplatí svůj podíl, je žalobce vyzván ji zaplatit, když tak neučiní, žaloba se projednávat nebude.

5.2.2 Žalobní odpověď

Po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení a případném odstranění vad žaloby doručí generální tajemník VMRS,¹⁰⁶ resp. tajemník RS, žalované straně žalobu i k žalobě přiložené písemnosti, rozhodčí řád VMRS (resp. příslušný Řád RS) a listinu rozhodců¹⁰⁷.

¹⁰⁴ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 226.

¹⁰⁵ V originálním znění jde o „Einschreibebühr“, jedná se vlastně o vstupní poplatek skládaný při podání žaloby.

¹⁰⁶ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 237.

¹⁰⁷ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 73.

Současně s doručovanou žalobou je žalovaná strana vyzvána, aby se ve lhůtě 30 dnů v řízení před VMRS a u mezinárodních sporů před RS (15 dnů u vnitrostátních sporů před RS) k žalobě vyjádřila a jmenovala rozhodce.

Žalovaná strana může na žalobu reagovat třemi různými způsoby: může zůstat pasivní a nereagovat (v takovém případě bude rozhodce/rozhodci rozhodovat pouze na základě tvrzení a důkazů žalobce), nebo naopak uznat žalobní nároky anebo odporovat v žalobě uplatněným nárokům a vznést protiargumenty (buď proto, že je považuje za neoprávněné a nedůvodné, nebo že byl žalovaný nárok již uhrazen), nebo může vznést námitku promlčení anebo jejich započtení s jinou pohledávkou.¹⁰⁸

Žalovaný je taky podle § 28 Řádů oprávněn podat do skončení ústního jednání o základní žalobě protižalobu. Stejně oprávnění poskytuje až do skončení dokazování žalované straně i čl. 11 VP.

5.2.3 Jmenování rozhodců

Jmenování rozhodců i určení jejich počtu je v první řadě záležitostí stran a je považováno za jeden z nejdůležitějších kroků v jakékoliv arbitráži. Identita rozhodců trvale ovlivní charakter a kvalitu daného rozhodčího řízení a může mít přímý vliv na jeho výsledek.¹⁰⁹ Jmenování arbitrů představuje proto hlavně aplikaci zásady autonomie stran v rozhodčím řízení a právě i to je důvod, proč ani česká právní úprava, ani rakouská úprava rozhodčího řízení, nestanoví zvláštní podmínky pro výkon funkce rozhodce, dokonce nestanoví ani požadavek právního vzdělání nebo podmínku bezúhonnosti rozhodce. Podle § 4 ZRŘ může být rozhodcem občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak. Podle čl. 7 odst. 1 VP rozhodcem může být, bez ohledu na svou státní příslušnost, každá osoba způsobilá k právním úkonům. Tyto požadavky na osobu rozhodce bývají někdy kritizovány jako nedostatečné zejména proto, že rozhodcům je svěřena pravomoc rozhodovat o (majetkových) sporech s konečnou platností a jimi vydané rozhodčí

¹⁰⁸ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 74-76.

¹⁰⁹ Born, G.B.: International Commercial Arbitration – Commentary and Materials (2nd edition). Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 620-629; Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N. a Partasides, C.: Law and Practise of International Commercial Arbitration (4th edition). London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 4-39.

nálezy jsou vykonatelným a exekučně vymahatelným rozhodnutím. Účelem rozhodčího řízení ovšem není nahradit systém řízení soudního, ale vyřešit problém mezi stranami co nejrychleji, bez zbytečných průtahů a nákladů. Minimální požadavky na osobu rozhodce, které vycházejí z historických zkušeností, jsou tak stanoveny zákonodárci úmyslně. Je to teda vlastní rozhodnutí stran sporu a jen ony nesou riziko a odpovědnost při výběru osoby rozhodce.¹¹⁰

Základním zákonným požadavkem nejenom podle české právní úpravy je požadavek, aby rozhodce byl nestranný a nezávislý. Podle § 8 ZRŘ ten, kdo má být určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu sdělit okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen. Pro rozhodce obou zmiňovaných rozhodčích institucí platí omezení, že rozhodcem nemůže být soudce českého obecného nebo Ústavního soudu, resp. soudce rakouského státního soudu.¹¹¹ Strany se mohou dohodnout, že jejich spor má být rozhodnut jedním rozhodcem nebo rozhodčím senátem složeným ze tří rozhodců, a taky mohou sjednat zvláštní dodatečné kvalifikační požadavky na osobu rozhodce.

V současnosti existují pro řízení před RS dvě listiny rozhodců, jedna pro vnitrostátní spory, druhá pro spory mezinárodní, které musí být podle § 13 odst. 2 ZRŘ uveřejněny v Obchodním věstníku.

Každá strana může do zahájení ústního jednání před RS odmítnout rozhodce, předsedu rozhodčího senátu nebo jediného rozhodce, jestliže má důvodné pochybnosti o jeho (jejich) nepodjatosti, a také při jejím prvním procesním úkonu zpochybnit pravomoc RS projednat spor.¹¹²

¹¹⁰ Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. Právní rozhledy, 2006, č. 6, s. 224-228.

¹¹¹ Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 124; Růžička, K.: Rizika tuzemského rozhodčího řízení. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2008, č. 1, s. 113.

¹¹² Srov. Rsp 151/01

VP ve svém čl. 16 stanoví taxativně důvody, pro které může být rozhodce odmítnut, a to pouze: jsou-li dány okolnosti, jež vzbuzují oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti, nebo pokud nesplňuje předpoklady stanovené dohodou stran.¹¹³

Na rozdíl od VP, Řády ani ZRŘ nestanoví taxativně důvody pro odmítnutí rozhodce stranou. Důvodem je v podstatě domněnka strany, jenž má důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce. Ustanovení § 12 ZRŘ ukládá rozhodci, u kterého vyšly najevo okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, povinnost se funkce vzdát.

O odmítnutí rozhodce podle § 22 odst. 2 Řádů rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo odmítnutí směřuje proti dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o odmítnutí výlučně předsednictvo RS, které také rozhodne o odmítnutí jediného rozhodce. Podle čl. 16 odst. 3 VP pokud odmítnutý rozhodce neodstoupí, rozhodne o jeho odmítnutí předsednictvo na základě skutečností uvedených ve sdělení o odmítnutí a k němu připojených důkazů.

Funkce rozhodce VMRS může předčasně zaniknout následovně: dohodou stran, odstoupením, smrtí rozhodce, vyhověním návrhu na odmítnutí rozhodce nebo je-li rozhodce zproštěn své funkce předsednictvem VMRS.¹¹⁴ K nahrazení rozhodce RS rozhodcem novým může dojít v případě, že jmenovaný rozhodce zemřel, pozbyl způsobilosti k právním úkonům, rezignoval na funkci nebo bylo rozhodnuto o jeho odmítnutí. Nový rozhodce je jmenován stranou nebo předsedou RS, resp. předsednictvem VMRS.

„Vzhledem k tomu, že Řády ve svých ustanoveních komplexně upravují problematiku odmítnutí rozhodce pro případ, kdy sám nerezignuje, nepřichází v úvahu jeho vyloučení obecným soudem podle § 12 odst. 2 ZRŘ.“¹¹⁵

Rozhodci VMRS podle čl. 7 odst. 4 VP mají povinnost vykonávat svůj úřad zcela nezávisle a nestranně, dle svého nejlepšího vědomí a svědomí, a nejsou přitom vázáni

¹¹³ Podrobněji Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 361-366.

¹¹⁴ Článek 17-18 VP

¹¹⁵ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 82.

žádnými pokyny. Jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všem, co se dozvěděli v souvislosti s výkonem své funkce. Podobně i rozhodci RS jsou povinni dle § 6 odst. 1 ZRŘ zachovávat mlčenlivost. Právo zprostit rozhodce mlčenlivosti náleží v první řadě stranám. Ustanovení § 6 odst. 2 ZRŘ připouští možnost z vážných důvodů nahradit vůli stran rozhodnutím obecného soudu.

Na rozdíl od ZRŘ nebo Řádů obsahují VP v čl. 8 ustanovení o ručení,¹¹⁶ které bylo do VP začleněno, aby chránilo arbitry vedoucí rozhodčí řízení podle VP, instituci VMRS, včetně jeho zaměstnanců a úředníků před soudními procesy zahájenými nespokojenými stranami sporu nebo třetími stranami.¹¹⁷

5.2.4 Rozhodování o pravomoci (příslušnosti)

Pravomoc k projednání a rozhodnutí sporu vyplývá pro RS z následujících třech možností:

- a) z mezinárodní smlouvy, kterou je ČR vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv (v současné době není ČR vázána žádnou mnohostrannou ani dvoustrannou mezinárodní smlouvou, která by stanovila, že určitý okruh sporů nebo spory mezi určitými subjekty bude obligatorně rozhodnut v rozhodčím řízení RS, jako tomu bylo v době existence RVHP);¹¹⁸
- b) z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami;
- c) z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle stran podřídit se pravomoci RS (případ, kdy mezi stranami nebyla uzavřena žádná rozhodčí smlouva a žalobce přesto podá k RS žalobu).¹¹⁹

¹¹⁶ Podle kterého „pokud to zákon připouští, je vyloučena odpovědnost rozhodců, generálního tajemníka, předsednictva a jeho členů a Hospodářské komory Rakouska a jejich zaměstnanců za jakékoliv konání nebo opomenutí v souvislosti s rozhodčím řízením.“

¹¹⁷ Podrobněji Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 178-192.

¹¹⁸ Dvoustranné dohody o ochraně a podpoře investic, které jako jednu z možností řešení sporů v rozhodčím řízení zakotvují, nepočítají s rozhodčím řízením před RS.

¹¹⁹ Po tom, co tajemník zjistí, že neexistuje rozhodčí smlouva ve prospěch RS a upozorní na to žalobce a netrvá-li žalobce na projednání žaloby nebo se již RS neozve, je rozhodčí řízení zastaveno. Bude-li však trvat žalobce na tom, aby žaloba byla RS projednána, teprve tehdy je mu vyměřen poplatek za rozhodčí řízení. Je-li poplatek za rozhodčí řízení zaplacen, pak bude žaloba odeslána žalovanému. (RS nikdy

Z ustanovení § 1 odst. 3 ŘM (a § 1 odst. 4 ŘV) vyplývá, že nedostatek pravomoci (příslušnosti) RS musí strana namítnout při jejím prvním procesním úkonu. K pozdějšímu uplatnění námitky se přihlédne jen tehdy, jde-li o věc, která svou povahou nemůže být projednávána v rozhodčím řízení. Oba řády v tomto smyslu odkazují na § 15 odst. 2 ZRŘ, podle kterého *„námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu, týkajícího se věci samé.“*

Otázka rozhodování o pravomoci (příslušnosti) RS je upravena rozdílně pro vnitrostátní spory a pro mezinárodní spory. U mezinárodních sporů rozhoduje o pravomoci (příslušnosti) RS jeho předsednictvo.¹²⁰

Pravomoc (příslušnost) VMRS plyne z ustanovení čl. 1 odst. 1 VP, podle kterého *„Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni zajišťuje řešení sporů cestou rozhodčího řízení, v nichž ne všechny smluvní strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, měly v době uzavření této smlouvy své sídlo nebo obvyklý pobyt v Rakousku. Tento Rozhodčí soud si mohou pro vyřízení sporů mezinárodního charakteru zvolit též strany se sídlem nebo obvyklým pobytem v Rakousku.“*

Podobně jako § 15 odst. 2 ZRŘ i VP v čl. 19 stanovují podmínku, že námitka nepřislušnosti VMRS musí být vznesena nejpozději při prvním úkonu ve věci; pozdější vznesení námitky je vyloučeno. Pokud je však zmeškání dle názoru VMRS dostatečně omluvitelné, může být pozdní námitka přijata.

Pozoruhodné je s ohledem na výše uvedené zejména ustanovení § 584 odst. 2 ZPO, podle kterého v případě, že rozhodčí soud odmítne svou pravomoc rozhodovat ve věci, která je předmětem sporu, z důvodu neexistence rozhodčí smlouvy nebo z důvodu nearbitrability předmětu sporu, tak obecný soud nemůže odmítnout žalobu s odůvodněním, že ve věci je příslušný rozhodovat rozhodčí soud. Podáním žaloby u obecného soudu zaniká, podle § 611 odst. 2 ZPO, právo žalobce podat návrh na zrušení

neprojednal a nerozhodl žalobu, kdy neexistovala rozhodčí smlouva a žalovaný se dobrovolně nepodrobil pravomoci RS).

¹²⁰ U vnitrostátních sporů rozhodují o pravomoci (příslušnosti) RS sami rozhodci. Před svým rozhodnutím si mohou vyžádat stanovisko předsednictva RS.

rozhodčího nálezu, jímž rozhodčí soud odmítl svou pravomoc. Pro srovnání je nutné uvést, že dospějí-li rozhodci podle § 15 odst. 1 ZRŘ k závěru, že jejich pravomoc k rozhodnutí dána není, rozhodnou tak o nedostatku své pravomoci formou usnesení, přičemž možnost napadení takového rozhodnutí ZRŘ neřeší.¹²¹

Mezi stranami může existovat platně uzavřená rozhodčí smlouva, vzniknout spor a přesto nebude dána pravomoc RS k projednání žaloby. ZRŘ v § 2 odst. 2 stanoví jako jednu z podmínek arbitrability sporu, možnost stran uzavřít o předmětu sporu smír.¹²²

Tím, že § 581 odst. 2 ZPO umožňuje explicitně rozhodovat v rozhodčím řízení spory z oblasti dědického a rodinného práva, se právní úprava ZPO odlišuje od právní úpravy ČR,¹²³ která řešení sporů ve věcech řízení o dědictví nepřipouští.¹²⁴ Ve srovnání s § 2 odst. 1 ZRŘ tak nalezneme v ZPO širší vymezení arbitrability, která zahrnuje nejen všechny majetkové spory, ohledně kterých lze platně uzavřít rozhodčí smlouvu, ale i spory nemajetkové povahy, u nichž je podmínkou arbitrability možnost uzavřít smír.¹²⁵

¹²¹ Podrobněji Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9, s. 1077; Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. Obchodní právo, 2007, č. 9, s. 23-35.

¹²² V souladu s §99 odst.1 OSŘ lze řízení ukončit smírem připouští-li to povaha věci. Povaha věci nepřipouští uzavření smíru u jednostranných právních úkonů a v případech ve kterých hmotněprávní úprava vylučuje, aby si strany mezi sebou upravily právní vztahy dispozitivními právními úkony. V rozhodčím řízení tak není možné rozhodovat mj. právní věci, o nichž může soud zahájit řízení i bez návrhu podle §81 OSŘ a mezi něž patří i řízení o dědictví.

¹²³ Bělohávek, A.: Arbitrabilita sporů. Právní zpravodaj, 2003, č. 3, s. 6-8; Bělohávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2, s. 18.

¹²⁴ Nová rakouská právní úprava rozhodčího řízení, která byla ve dnech 20. a 21. října 2005 představena na mezinárodní konferenci pořádané k 30.výročí založení VMRS, je obsažena ve čtvrtém oddílu šesté části rakouského civilního procesního řádu.

¹²⁵ Podrobněji Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9, s. 1076-1077; Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 42.

5.3 Průběh rozhodčího řízení

V případě, že se strany sporu nedohodly na tzv. urychleném řízení (§ 27a Řádů) nebo tzv. zjednodušeném řízení (§ 27 Řádů),¹²⁶ projednává se spor na neveřejném zasedání ústně.

ZRŘ nevyjmenovává jednotlivé zásady rozhodčího řízení. Základní zásady jsou však stručně vyjádřeny v § 18 ZRŘ, který stanoví, že „*strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.*“ Na toto ustanovení reflektují i § 5a Řádů, podle kterých „*rozhodci postupují v řízení způsobem, který považují za vhodný tak, aby při zachování rovného postavení stran a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl bez zbytečných formalit zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.*“¹²⁷

Podobně čl. 20 odst. 1 VP stanoví, že „*podle Vídeňských pravidel a dohod stran vede rozhodce (rozhodčí senát) řízení podle volného uvážení; platí zásada rovného postavení stran při zachování práva na slyšení v každém stadiu řízení.*“ Dohromady jsou tyto zásady, spolu s nezávislostí a nestranností arbitrážů, považované za hodnoty reprezentující základní pilíře arbitráže a tvořící část procesní *magna charty* rozhodčího řízení.¹²⁸

Rozhodčí řízení probíhající na území České republiky podle českých právních předpisů vychází z následujících zásad: zásada rovnosti stran sporu, zásada dispoziční, zásada rychlosti, zásada neformálnosti, zásada projednací, zásada ústnosti, zásada neveřejnosti, zásada volného hodnocení důkazů.¹²⁹

5.3.1 Zastupování stran

Řády, ZRŘ ani VP nestanoví žádné zvláštní podmínky ohledně zastupování stran v rozhodčím řízení před RS a VMRS. Strany se mohou řízení zúčastnit samy, nebo být zastoupeny zmocněncem, přičemž podmínky jsou v rozhodčím řízení před RS poměrně

¹²⁶ V tzv. zjednodušeném řízení rozhodčí senát rozhoduje spor bez ústního jednání pouze na základě písemností předložených stranami anebo bez odůvodnění rozhodčího nálezu, projednává se spor na neveřejném zasedání.

¹²⁷ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 98.

¹²⁸ Lew, J., Mistelis, L. a Kröll, S.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 7.

¹²⁹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 98-99.

benevolentní (procesní zástupce nemusí ovládat český jazyk, nemusí mít právnické vzdělání, může ním být kterýkoli zahraniční advokát, kterému strana udělila procesní plnou moc k zastupování v rozhodčím řízení před RS, která nemusí být úředně ověřena). Podle čl. 23 VP se strany mohou v řízení před VMRS radit s osobami dle vlastního výběru. V průběhu řízení může strana svého procesního zástupce kdykoliv změnit, tj. odvolat stávajícího a jmenovat nového procesního zástupce.

5.3.2 Přerušování řízení

Na rozdíl od VP, které se o institut přerušování řízení nezmiňují, podle § 10 Řádů může být po zaplacení poplatku za rozhodčí řízení projednání sporu na žádost strany nebo z podnětu rozhodčího senátu z vážného důvodu přerušeno. Usnesení o přerušování řízení vydává předseda rozhodčího senátu (jediný soudce), a nebyl-li rozhodčí senát ještě ustaven, předseda RS. Jestliže nedojde do jednoho měsíce po uplynutí doby, na kterou bylo přerušeno, k jejímu prodloužení z podnětu stran nebo rozhodčího senátu, bude v řízení pokračováno. Důvodem pro podání žádosti o přerušování řízení může být zpětvzetí žaloby žalobcem, snaha stran uzavřít spor smírem,¹³⁰ prohlášení konkurzu podle § 14 odst. 1 písm.c) ZKV,¹³¹ nebo z důvodu, že byla podána žaloba (návrh) k obecnému soudu.

5.3.3 Předběžné opatření

ZRŘ ani Řády neumožňují rozhodcům jako soukromým osobám a RS jako nestátní instituci vydávat či nařít jakékoli předběžné opatření. Toto oprávnění svěřuje ZRŘ ve svém § 22 výlučně obecným soudům. Pouze strany mohou podle § 22 ZRŘ v případě, jestliže se před zahájením rozhodčího řízení nebo v jeho průběhu ukáže, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, podat k obecnému soudu návrh na nařízení předběžného opatření.¹³²

¹³⁰ Rsp 561/04: *Zástupci stran se dohodli na schůzce, která se bude konat 4.5. 2005 v 9 hod. v sídle žalovaného, na které bude jednáno o vyřešení předmětu sporu smírem. Rozhodčí senát na žádost stran jim poskytl lhůtu do konce měsíce května 2005 k jednání o smíru. Ústní jednání bylo odročeno na neurčito.*

¹³¹ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 98-99.*

¹³² Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 110-111.*

Naopak nařízení předběžného nebo zajišťovacího opatření rozhodčím soudem je možné podle dispozitivního ustanovení § 593 odst. 1 ZPO, a to pouze na návrh sporné strany po vyjádření strany, proti které takové opatření směřuje, za předpokladu, že by byl jinak zmařen, podstatně ztížen výkon rozhodnutí nebo hrozí vznik nenahraditelné škody.¹³³

O ústním jednání před RS se vždy vede zápis, a to v češtině (popř. slovenštině) nebo v jiném jazyce, ve kterém probíhá ústní jednání. Zápis o ústním jednání, který podepisují všechny zúčastněné strany, by měl obsahovat náležitosti stanovené v § 30 odst. 1 Řádů. Podle čl. 20 odst. 4 VP musí být o jednání pořízen alespoň protokol zachycující jeho výsledky, který podepíše rozhodce, popř. předseda rozhodčího senátu.

5.3.4 Dokazování

Na rozdíl od VP, oba řády v § 31 odst. 1 stanoví povinnost stran dokázat okolnosti, na které se odvolávají jako na základ svých nároků nebo námitek. Rozhodčí senát provádí důkazy, ale jako soukromoprávní instituce nemá stejná oprávnění jako soudce státního soudu. Může svědky, znalce a strany vyslýchat pouze tehdy, jestliže se k výsledku dostaví dobrovolně, nemůže je k tomu nijak nutit a nemá také právo vynutit si vydání listiny od třetí osoby. V takovém případě však § 20 odst. 2 ZRŘ dává rozhodčímu senátu možnost požádat o provedení důkazů státní soud, který je za podmínky přípustnosti povinen rozhodcům vyhovět.

5.3.5 Rozhodování

ZRŘ v § 25 odst. 3 stanoví, že *„při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily.“* Podle § 8 Řádů *„rozhodčí soud řeší spory podle norem použitelného hmotného práva a v jeho rámci se řídí smlouvou uzavřenou mezi stranami s přihlédnutím k obchodním zvyklostem. Spor může být též rozhodnut podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže k tomu strany rozhodce výslovně pověřily.“*

Obdobně čl. 24 VP stanoví, že *„rozhodce (rozhodčí senát) rozhodne právní spor v souladu s právními předpisy nebo pravidly, které byly určeny dohodou stran. (...)*

¹³³ Podrobněji Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č.9, s. 1081.

Podle zásad spravedlnosti může rozhodce (rozhodčí senát) rozhodovat pouze tehdy, je-li k tomu stranami výslovně zmocněn. “

Jestliže si strany nezvolí právní předpisy nebo právní pravidla, tak může podle § 603 odst. 2 ZPO rozhodce, resp. rozhodčí senát použít právní předpisy, které pokládá za „přiměřené“.¹³⁴ Ustanovení § 603 odst. 2 ZPO se tak odlišuje od § 37 ZRŘ, podle něhož se v případě, že si strany nezvolí rozhodné právo, aplikuje právo státu určené tuzemskými kolizními normami.¹³⁵

¹³⁴ Podrobněji Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9, s. 1083.

¹³⁵ K otázce určení rozhodného práva srov. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 272-286; Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 121-131.

5.4 Skončení rozhodčího řízení

Z ustanovení § 24 ZRŘ a § 29 Řádů, týkajícího se pokusu o smír, vyplývá pro rozhodce povinnost podle okolností případu působit kdykoliv v průběhu celého řízení na strany, aby se dohodly na smírném řešení sporu. Na žádost stran lze smír uzavřít ve formě rozhodčího nálezu. Smír může být konečný nebo podmíněný, tzn. strany se dohodnou, že když do určité lhůty smír neodvolají, stane se konečným.¹³⁶

V rozhodčím řízení nemohou rozhodci vydat žádný rozhodčí platební rozkaz, rozhodčí směnečný platební rozkaz, rozhodčí nález pro zmeškání nebo pro uznání.¹³⁷ Rozhodčí řízení před RS končí ve smyslu § 23 ZRŘ i § 33 Řádů pouze vydáním rozhodčího nálezu nebo, kdy se nerozhoduje o meritu věci, usnesením o zastavení řízení.

5.4.1 Usnesení o zastavení řízení

Případy, kde se nevydává rozhodčí nález a řízení končí usnesením upřesňuje § 40 odst.2 obou Řádů. Jedná se o následující případy: kdy žaloba byla žalobcem vzata zpět, strany uzavřely v řízení smír potvrzený rozhodčím senátem, není-li dána pravomoc (příslušnost) RS spor rozhodnout, nebo nebyl-li zaplacen poplatek za rozhodčí řízení. Kromě výše uvedeného, je možné vydat usnesení, kterým se ukončí projednání sporu, např. v případě úmrtí resp. zániku strany, ukončení konkurzního řízení nebo pokud žalobce netrvá na projednání sporu, ale nevezme žalobu zpět. Podobně jako Řády, upravují způsoby skončení řízení i VP v čl. 25, podle kterého řízení před VMRS končí vydáním rozhodčího nálezu, uzavřením smíru před rozhodci, nebo usnesením rozhodce (rozhodčího senátu). Případy, kdy je místo rozhodčího nálezu vydáno usnesení specifikuje čl. 25 VP následovně: usnesení se vydává, pokud žalobce vezme žalobu zpět (ledaže to žalovaný odmítne a rozhodce/rozhodčí senát uzná zájmy žalovaného na konečném vyřešení sporu za oprávněné); se strany dohodly na skončení řízení a informovaly o tom rozhodce (rozhodčí senát); se stalo pokračování v řízení nemožným, zejména z důvodu, že strany ve sporu dosud činné, přes písemnou výzvu rozhodce

¹³⁶ Rsp 94/88: *...svou povahou je podmíněný smír hmotněprávní smlouvou mezi stranami uzavřenou. Do právního vztahu takovou smlouvou založeného rozhodčí senát zasahovat nemůže. Nedošlo-li tedy ve lhůtě, stranami v podmíněném smíru stanovené, Rozhodčímu soudu oznámení o odvolání podmíněného smíru, stal se tento konečným a rozhodčí senát je jím vázán.*

¹³⁷ Růžička, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 70.

(rozhodčího senátu), ve které byly upozorněny na možnost skončení rozhodčího řízení, v rozhodčím řízení nepokračují.

ZRŘ, VP ani Evropská úmluva nestanoví, co by mělo usnesení o zastavení řízení obsahovat. ZRŘ pouze stanoví, aniž výslovně odkazuje na § 25, že musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález. Nepochybně musí být také usneseno většinou rozhodců, písemně vyhotoveno, alespoň většinou rozhodců podepsáno a jeho výrok musí být určitý.¹³⁸

Usnesení o zastavení řízení není rozhodnutí ve věci samé, po jeho vydání nekončí platnost rozhodčí smlouvy, ta i nadále zůstává platná. Takové usnesení není *res iudicata*. To znamená, že kterákoliv strana může kdykoli podat novou žalobu k RS. Řády ani ZRŘ nevyklučují, aby novou žalobu projednával stejný rozhodčí senát, který vydal usnesení o zastavení řízení.

5.4.2 Rozhodčí nález

V ostatních případech rozhodčí senát po ukončení ústního jednání vydá rozhodčí nález. Pojem „rozhodčí nález“ ZRŘ ani Evropská úmluva a ani Řády nedefinují. Podle prof. Růžičky je rozhodčí nález možné obecně definovat jako *„konečné rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci samé (jde tedy o autoritativní výrok nestátního orgánu- soukromé osoby- oprávněného věc rozhodnout) a jsou mu přiznávány, je-li stranám doručen, stejné právní účinky jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí.“*¹³⁹ Podle prof. Rozehnalové *„je rozhodčí nález písemné, konečné rozhodnutí vydané řádně ustavenými rozhodci ve věci samé, obsahující mj. určitě formulovaný výrok o předložené otázce.“*¹⁴⁰ Rozhodci se na něm usnášejí na neveřejném hlasování prostou většinou hlasů. Poté se výrok rozhodčího nálezu přítomným stranám ústně vyhlásí, nejsou-li přítomny, tak se jim následně oznámí písemně. Rozhodčí nález podepisují členové senátu, předseda a tajemník RS. Podle čl. 27 odst. 3 a 4 VP rozhodci podepisují všechna vyhotovení rozhodčího nálezu, které se následně taky opatří podpisem generálního tajemníka a

¹³⁸ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 136.

¹³⁹ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 138.

¹⁴⁰ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 162.

razítkem VMRS. Tímto se potvrzuje, že se jedná o rozhodčí nález VMRS, a že tento byl vydán a podepsán rozhodcem (rozhodci) zvoleným(i) nebo ustanoveným(i) v souladu s VP. Generální tajemník doručí rozhodčí nález stranám, vůči kterým se rozhodčí nálezy stávají účinnými doručením jejich vyhotovení. Vzhledem k jednoinstančnosti rozhodčího řízení je rozhodčí nález rozhodnutím konečným a soudně vykonatelným. VP v čl. 29 a ZRŘ v § 26 připouští opravy chyb v psaní nebo počtech a jiné zřejmé nesprávnosti. Důležitým institutem upraveným oběma Řády v § 38 odst. 1 je doplňující rozhodčí nález. Jestliže rozhodčí nález neobsahuje odpověď na všechny nároky, uplatněné v řízení stranami, musí být na žádost strany podanou do 30 dnů od doručení rozhodčího nálezu doplněn. Opravné usnesení i doplňující rozhodčí nález jsou neoddělitelnou součástí opraveného, resp. doplněného rozhodčího nálezu.

Je třeba se zmínit i o tzv. mezitímním a částečném rozhodčím nálezu, o kterých se zmiňují Řády v § 34 odst. 4 a 5. Vydáním takových nálezu řízení nekončí, nezaniká rozhodcům jejich mandát, ani nezaniká rozhodčí smlouva, obvykle řeší totiž pouze část problému.¹⁴¹ Vydání částečných nebo mezitímních rozhodčích nálezu připouští i VP.

Rozhodčí řízení končí, a zpravidla i rozhodčí smlouva zaniká, vydáním konečného rozhodčího nálezu, jehož obsah je stanoven v ustanovení § 35 odst. 1 Řádů.

Doručený rozhodčí nález se opatří doložkou o právní moci. Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27 ZRŘ, nebo u něhož lhůta k podání žádosti o přezkoumání marně uplynula, nabývá dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.¹⁴² Rozhodčí nález ve chvíli jeho doručení stranám nabývá stejných formálních a materiálních účinků jako pravomocné soudní rozhodnutí, tj. rozhodčí nález není napadnutelný odvoláním a je závazný pro strany sporu a státní a jiné orgány, a nebyl-li dobrovolně splněn, je vykonatelný po uplynutí lhůty v něm stanovené.

České právní předpisy na rozdíl od jiných právních řádů, Vzorového zákona UNCITRAL, Rozhodčích pravidel UNCITRAL či Washingtonské úmluvy neposkytují

¹⁴¹ Mezitímní rozhodčí nález představuje možnost rozhodnout o opodstatněnosti nebo neopodstatněnosti nároku s tím, že pokud je nárok oprávněný, bude se v dalším řízení jednat o jeho výši. Na druhou stranu se částečný rozhodčí nález vydává v případě, že část projednávaného sporu je již dostatečně vyjasněna a zbytek sporu tento nález ponechává na další řízení.

¹⁴² Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 152.

rozhodcům oprávnění, aby stranám na jejich žádost poskytli výklad rozhodčího nálezu. Naproti tomu podle čl. 29 odst. 1 a 2 VP každá strana má právo ve lhůtě 30 dnů od obdržení rozhodčího nálezu podat rozhodci (rozhodcům) návrh na provedení výkladu určité části rozhodčího nálezu. V tomto případě nejde o žádné nové rozhodnutí, jedná se pouze o vyjádření rozhodců k položeným otázkám a tento výklad nemá žádné právní následky na platnost nebo vykonatelnost rozhodčího nálezu.

V § 606 odst. 5 ZPO je koncipována právní úprava úschovy rozhodčího nálezu. Rozhodčí senát, resp. rozhodce má projednat se stranami možnost úschovy rozhodčího nálezu, jakož i dokladů o jeho doručení. ZRŘ naproti tomu v § 29 odst. 1 ukládá stálým rozhodčím soudům, tj. i RS, povinnost po dobu 20 let archivovat rozhodčí nález spolu s listinami prokazujícími průběh rozhodčího řízení. Stejně jako celé rozhodčí řízení jsou i tyto dokumenty neveřejné, nahlížet do nich, činit si z nich výpisky nebo žádat o kopie dokladů, mohou jen rozhodci, strany, vedlejší účastníci nebo jejich oprávnění zástupci. Bez toho, aby byli rozhodci stranami nebo obecným soudem zbaveni mlčenlivosti, nejsou dokumenty přístupné ani státním orgánům.

5.4.3 Náklady řízení

Za jednu z výhod institucionálního rozhodčího řízení je možné pokládat i skutečnost, že stranám sporu je dopředu známe, kolik jich projednání sporu bude stát.¹⁴³ Sazby všech poplatků spojených s rozhodčím řízením před RS jsou stanoveny v přílohách obou řádů, jmenovitě v Pravidlech o nákladech řízení a Sazebníku nákladů rozhodčího řízení. V průběhu rozhodčího řízení vznikají stranám sporu následující čtyři druhy nákladů: poplatky za rozhodčí řízení, zvláštní náklady vznikající RS, vlastní výlohy stran a u mezinárodních sporů také správní náklady RS.¹⁴⁴ VP obsahují v závěrečných člancích náklady spojené s řízením před VMRS, konkrétně zápisné, náklady VMRS a záloha na náklady, další náklady řízení a taky způsob výpočtu nákladů VMRS.

¹⁴³ Praktický kalkulátor poplatků pro strany viz. http://arbcourt.cz/index.php?url=cz_kalkulator.php

¹⁴⁴ Podrobněji Růžička, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 155-161.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo přiblížit rozhodčí řízení, které představuje ve srovnání s řízením soudním, díky řadě svých výhod, jeho významnou alternativu a současně v souvislosti s liberální úpravou rozhodčího řízení v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, roste oblíbenost tohoto způsobu řešení sporů i v České republice. Ačkoliv neexistují přesné statistické údaje, lze uvést jeden příklad za všechny. Zatímco roční počet sporů projednávaných v rámci AAA činil v r. 2006 okolo 600, je toto číslo obdobné počtu sporů v současnosti každoročně řešených u RS.

Rostoucí počet případů řešených před rozhodčími soudy a přibývající počet příznivců tohoto způsobu řešení sporů zároveň vzbuzuje zájem a diskuse nad teoretickými koncepcemi, na kterých tento druh řízení stojí. Ani mezi českými autory nepanuje v této oblasti shoda, přesto většina z nich vyjádřila nesouhlasný postoj s usnesením Ústavního soudu týkajícího se právní povahy rozhodčího řízení. Chtěla bych však poznamenat, že přestože s názorem Ústavního soudu vyjádřeným v jeho usnesení sp. Zn. IV. ÚS 174/02 taky nesouhlasím, považuji za důležitější skutečnost, že Ústavní soud odmítá ústavní stížnosti směřující proti rozhodčím nálezům, a nezpochybňuje tak jejich závaznost, než způsob a odůvodnění kterým tak činí.

Ve své práci jsem se zaměřila na rozhodčí řízení institucionální, a i když považuji poněkud kontroverzní problematiku tzv. „arbitrážních center“ za velice zajímavou, vzhledem k požadovanému rozsahu práce jsem ji ponechala spíše stranou. V této souvislosti bych však ráda poznamenala, že právě jejich vytváření a činnost obcházející zákon, které na laickou veřejnost a osoby vyhledávající služby rozhodců musí působit zmateně, nevyžaduje dle mého názoru legislativní změny, ale spíš zavedení účinné kontroly nad osobami, jež se za rozhodce vydávají a hlavně nad osobami, jež schvalují rozhodčí nálezy vydané tzv. „arbitrážními centry“ jako exekuční tituly. Dle mého názoru představuje český zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů kvalitní zákonnou úpravu srovnatelnou se zahraničními, co potvrzují i srovnání řízení před RS a VMRS v této práci, které se v zásadě nijak markantně vzájemně neodlišují, a o čem svědčí i stále rostoucí počet případů řešených před českými stálými rozhodčími institucemi a důvěra, které se institucionální rozhodčí řízení v České republice těší.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAA	Americká arbitrážní asociace (American Arbitration Association)
ADR	Alternativní (způsoby) řešení sporů (Alternative Dispute Resolution)
BRS	Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha
CEPANI	Belgické arbitrážní a mediační centrum (Belgian Centre for Arbitration and Mediation)
ČSOPK	Československá obchodní a průmyslová komora
HKG	Rakouský Zákon o obchodní komoře (Handelskammergesetz)
IAR (AAA)	Mezinárodní rozhodčí řád AAA (AAA International Arbitration Rules)
ICC	Mezinárodní obchodní komora (International Chamber of Commerce)
ICC Court	Mezinárodní rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory (International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce)
ICDR	Mezinárodní středisko pro řešení sporů (International Centre for Dispute Resolution)
KRS	Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno
LCIA	Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (London Court of International Arbitration)
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

RS, Rozhodčí soud

při HK ČR a AK ČR

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

Rsp

Evidenční číslo sporů projednávaných před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR

ŘM

Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro mezinárodní spory (účinný od 1. 5. 2002)

ŘV

Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pro vnitrostátní spory (účinný od 1. 5. 2002)

UNCITRAL

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)

VMRS

Mezinárodní rozhodčí soud Hospodářské komory Rakouska ve Vídni

VP

Vídeňská pravidla (Rozhodčí a smírčí řád Mezinárodního rozhodčího soudu Hospodářské komory Rakouska ve Vídni, účinný od 1. 7. 2006)

WIPO

Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization)

ZKV

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

ZMPS

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

ZPO

Zivilprozessordnung, rakouský Občanský soudní řád

ZRŘ

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. Bělohávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004
2. Born, G.B.: International Commercial Arbitration. Commentary and Materials. 2nd edition. The Hague: Kluwer Law International, 2001
3. Born, G. B.: International Commercial Arbitration. Volume 1. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009
4. Bühring-Uhle, Ch.: Arbitration and Mediation in International Business. The Hague: Kluwer Law International, 1996
5. Forejt, A.: Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha: PROSPEKTRUM, 1995
6. Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 5. vydání. Brno: Doplněk, 2004
7. Lew, J., Mistelis, L. a Kröll, S.: Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International, 2003
8. Nolan-Haley, J. M.: Alternative Dispute Resolution. 3rd edition. Eagan: Thomson West, 2008
9. Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004
10. Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N. a Partasides, C.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2004
11. Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practice of International Commercial Arbitration. 2nd edition. London: Sweet and Maxwell, 1991
12. Redfern, A., Hunter, M.: Law and Practise of International Commercial Arbitration. London, 1986
13. Reisman, M., Craig, L., Park, W., et Paulsson, J.: International Commercial Arbitration. New York, 1997
14. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008
15. Růžicka, K.: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005

16. Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení- historie, současnost, perspektivy. Praha: EUROLEX Bohemia, s.r.o., 2002
17. Schwarz, F.T., Konrad Ch.W.: The Vienna Rules. A commentary on International Arbitration in Austria. Aphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009
18. Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní, 3. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2004

Články v odborných publikacích

1. Bělohlávek, A.: Arbitrabilita sporů. Právní zpravodaj, 2003, č. 3
2. Bělohlávek, A.: Druhá instance v rozhodčím řízení. Právní zpravodaj, 2003, č. 6
3. Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie, 2005, č. 10
4. Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení a komunitární právo. Evropské právo, 2002, č. 10
5. Bělohlávek, A.: Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2006, č. 2
6. Bělohlávek, A., Pezl, T.: Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy, 2004, č. 7
7. Dobiáš, P.: Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. Právník, 2006, č. 9
8. Jilková, R.: Alternativní způsoby řešení sporů. Proč mediace? Bulletin advokacie, 2002, č. 10
9. Lisse, L.: K činnosti arbitrážních center a stálých rozhodčích soudů.
<http://www.rozhodcisoud.net>
10. Lisse, L.: K požadavkům na výkon funkce rozhodce a liberalizace rozhodčího soudnictví. Právní rozhledy, 2006, č. 6
11. Lisse, L.: K právnímu postavení arbitrážních center.
<http://www.rozhodcisoud.net>
12. Mann, F.: Lex Facit Arbitrum. Arbitration International, 1987, č. 3

13. Melis, W.: Die neue Schieds- und Schlichtungsordnung des Internationalen Schiedsgerichtes der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft. Österreichisches Anwaltsblatt, 1991
14. Raban, P.: K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, 2003, č. 1
15. Raban, P.: Soukromé rozhodčí soudy a stanné rozhodčí řízení. Právní rádce, 2005, č. 11
16. Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení- alternativa k řízení soudnímu. Právní fórum, 2008, č. 4
17. Růžicka, K.: K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2003, č. 5
18. Růžicka, K.: Rizika tuzemského rozhodčího řízení. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, 2008, č. 1
19. Trapl, V.: K otázce zřizování stálých rozhodčích soudů. Právní praxe v podnikání, 1999, č. 7-8
20. Tucker, A.: Arbitráž a alternativní řešení sporů. EMP, 1998, č. 1-2
21. Van den Berg, A.: The NY Arbitration Convention of 1958, 1981
22. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení II. část: American Arbitration Association (AAA). Obchodní právo, 2007, č. 2
23. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení IV. část: International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce (ICC Court). Obchodní právo, 2007, č. 4
24. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení V. část: London Court of International Arbitration (LCIA). Obchodní právo, 2007, č. 5
25. Zahradníková, R.: Institucionální rozhodčí řízení VIII. část: Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich. Obchodní právo, 2007, č. 9
26. Zoulík, F.: Mediace jako alternativa soudního sporu. Bulletin advokacie, 2001, č. 8
27. Zoulík, F.: Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie, 2007, č. 1

INSTITUTIONAL ARBITRATION

Summary

As diverse the disputes arising in everyday life are, so different are the methods developed over the time to settle them, ranging from methods of alternative dispute resolution to arbitration and court proceedings. In recent years an increasing number of disputes resolved in arbitration and the fact that arbitration is being used to settle not only international and property disputes, gave rise to many studies on arbitration dealing among others with institutional arbitration.

The purpose of my thesis is to analyse arbitration, concentrating on arbitration offered by arbitration institutions in contrast to ad hoc arbitration and arbitration before so called “arbitration centres”, as the number of them keeps growing in the Czech Republic and in many cases they confusingly appeal to a laic person to represent a permanent arbitration institution.

The thesis is divided into five chapters, each of them dealing with different aspects of arbitration. Arbitration is being defined as a legal technique for the resolution of disputes outside the courts, wherein the parties to a dispute refer it to one or more persons (the arbitrators, or arbitral tribunal), by whose decision (the award) they agree to be bound. It is a settlement technique in which a third party reviews the case and imposes a decision that is legally binding for both sides.

My thesis commences with chapter discussing the methods of alternative dispute resolution, as negotiations, mediation and conciliation, mini-trial, expertise, med/arb and medaloo. They constitute, based on an opinion of the most Czech authors, an alternative not only to court proceedings, but to arbitration proceedings, too. The most substantial differences between ADR and arbitration rest in the role that the third impartial person plays, in the extent of regulation formality of particular method of dispute resolution and in the binding force of decision.

The next chapter is subdivided into four parts. As the tradition of arbitration is dated back to the ancient Rome, the first part illustrates the history and development of arbitration. Despite the fact, based on the opinions of number of authorities, that arbitration is elder than the civil court proceedings, its prime occurred during the last

century and a bitter paradox is, that both devastating world wars were significant stimulations to its development. In the post-war era first international arbitration centres were founded, many important multilateral agreements on arbitration were concluded, among others also the New York convention that, as one of the most successful international agreement in history, constitutes the cornerstone of present international arbitration. Part two refers to four different theories (contractual, judicial, mixed and autonomous theory) on the legal nature of arbitration. In the third part there are highlighted the advantages of arbitration in comparison to court proceedings and in the last part of this chapter different forms of arbitration are described (institutional vs. ad hoc; permanent arbitration centres with general sphere of authority vs. those institutions with specific scope of authority; obligatory vs. compulsory arbitration).

Chapter No. 3 provides an outline of relevant national legislation, supplemented with international and EU legal regulations.

As the title of my thesis suggests, it is focused on proceedings held before arbitration institutions and that is why, one whole chapter of the thesis addresses the three Czech arbitration institutions together with the world's oldest and most widely known international arbitration centres.

In the last chapter of my thesis, a detailed analysis of arbitration proceedings based on comparison of proceedings before the most important Czech arbitration institution, the Arbitration Court attached to the Economic Chamber of the Czech Republic and the Agricultural Chamber of the Czech Republic, and one of the world most prestigious arbitration courts, the International Arbitration Court of the Economic Chamber of Austria, is provided.

Klíčová slova

arbitration	rozhodčí řízení
institution, institutional	instituce, institucionální
arbitration court	rozhodčí soud